

**МАҚОМОТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ
ИНСОН ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**МАЪРӯЗАИ
ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ КӯДАК
ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
БАРОИ СОЛИ 2020**

ДУШАНБЕ – 2021

МУНДАРИҶА

ПЕШГУФТОР	3
 I. ҒАЪОЛИЯТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ КҶДАК ДАР СОЛИ 2020	
1.1. Мурочиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ	6
1.2. Воҳӯриҳо ва қабули шахрвандон дар маҳалҳо	13
1.3. Мусоидат дар тақмили қонунгузорӣ оид ба ҳуқуқу озодиҳои кӯдак.....	19
1.4. Санҷиши вазъи риояи ҳуқуқу озодиҳои кӯдак	21
1.5. Баланд бардоштани маърифатнокии шахрвандон оид ба ҳуқуқу озодиҳои кӯдак	24
1.6. Ҳамкориҳо бо мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шахрвандӣ ва созмонҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқу кӯдак.....	30
1.7. Натиҷаҳои амалисозии Стратегияи Ваколатдор оид ба ҳуқуқу кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2020.....	32
 II. ВАЗЪИ РИОЯИ ҲУҚУҚУ ОЗОДИҲОИ КҶДАК ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН	
2.1. Ҳуқуқ ба таҳсил	36
2.2. Ҳуқуқу кӯдак ба ҳаёт ва саломатӣ.....	44
2.3. Ҳуқуқҳои кӯдакони дорои маъҷубият	50
2.4. Ҳуқуқу кӯдакони дорои маъҷубият ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир	55
2.5. Кӯдакон дар низоми адолати судӣ.....	63
2.6. Ҳуқуқу кӯдак ба дахлнопазирӣ ва озод будан аз ҳама гуна шаклҳои зӯрварӣ	72
ХОТИМА	77

ПЕШГУФТОР

Соли 2020 дар сиёсати Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо сарвариин Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон татбиқи устувори ҳуқуқҳои кӯдакон, барои онҳо таъмин намудани шароити арзандаи ҳаёт, хусусан дастгирии кӯдакони ятим, бесаробонмонда ва маъюб мавқеи калидӣ дошт.

Бо мақсади дастгирии иҷтимоии ин табақаи осебпазир ташаббусҳои зиёд амалӣ карда шуданд. Дар раванди тадбирҳо дар ин самт бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 сентябри соли 2020 ба андозаи 50% зиёд намудани нафақаи иҷтимоии кӯдакони маъюбе, ки дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи таъмини нафақаи шахрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон” таъин шудааст, ба оилаҳои камбизоат, ки кӯдакони хурдсол доранд, расонидани кӯмаки унвонии иҷтимоӣ ва дигар ташаббусҳо муҳим арзёбӣ мегарданд. Ҳамчунин андешидани чораҳои саривақтӣ ҷиҳати пешгирӣ намудани сироятёбии кӯдакон ба бемории КОВИД-19, ки дар ин давра саросари ҷаҳонро фаро гирифта буд, барои таъмини солимии кӯдакон мусоидат намуд.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ ҷиҳати таъмини эҳтиром, риоя, ҳифз ва пешбурди ҳуқуқи манфиатҳои кӯдакон нақши муайян гузошт. Дар ин сол амалисозии Стратегияи фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак барои солҳои 2018-2020 ба итмом расид, ки тибқи он мусоидат ба таъмини дастрасии кӯдакони маъюбиятдошта ба таҳсилоти фарогир ҳамчун самти афзалиятнок арзёбӣ мешуд.

Бо дарназардошти вазъи воқеии ҳуқуқҳои кӯдак, пешравӣ ва мушкилот дар ин самт, нақши Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак, мақомоти давлатӣ ва сохторҳои ҷомеаи шахрвандӣ дар ҳифз ва пешбурди ҳуқуқҳои кӯдак дар соли 2020 Маърӯзаи навбатии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак таҳия гардидааст.

Маърӯза аз пешгуфтор, ду боб ва хотима таркиб ёфта, чиҳати беҳтар намудани вазъ дар самтҳои баррасигардида тавсияҳои дахлдор пешниҳод шудаанд.

Боби якум маълумотро дар бораи фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар соли 2020, аз ҷумла қабул ва баррасии муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, воҳӯриву қабули шахрвандон дар маҳалҳо аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак, мусоидат дар тақмили конунгузорӣ оид ба ҳуқуқу озодиҳои кӯдак, баланд бардоштани маърифатнокии шахрвандон оид ба ҳуқуқу озодиҳои кӯдак, ҳамкориҳо бо мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шахрвандӣ ва созмонҳои байналмилалӣ дар ин самт ва натиҷаи амалигардонии Стратегияи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2020 дар бар мегирад.

Дар боби дуюм вазъи риояи ҳуқуқи кӯдак ба таҳсил, ҳуқуқи кӯдак ба ҳаёт ва саломатӣ, ҳуқуқҳои кӯдакони дорои маъҷубият, ҳуқуқи кӯдакони дорои маъҷубият ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир, ҳуқуқи кӯдакон дар низоми адолати судӣ ва ҳуқуқи кӯдак ба дахлнопазирӣ ва озод будан аз ҳама гуна шаклҳои зӯрварӣ мавриди баррасӣ ва таҳлил қарор дода шудаанд.

Дар асоси қисми 1 моддаи 32⁷ Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” Маърӯзаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак ба Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди конститусионии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод мегардад.

Ҳамчунин Маъруза барои дигар мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои ғайридавлатӣ ва созмонҳои байналмилалӣ дар самти ҳуқуқи кӯдак фаъолияткунанда, воситаҳои ахбори омма ва аҳли ҷомеа пешбинӣ шуда, дар матбуоти ҷопӣ ва электронӣ, аз ҷумла дар сомонаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон – www.vhk.tj ва дар шакли китобча бо забонҳои давлатӣ, русӣ ва англисӣ нашр карда мешавад.

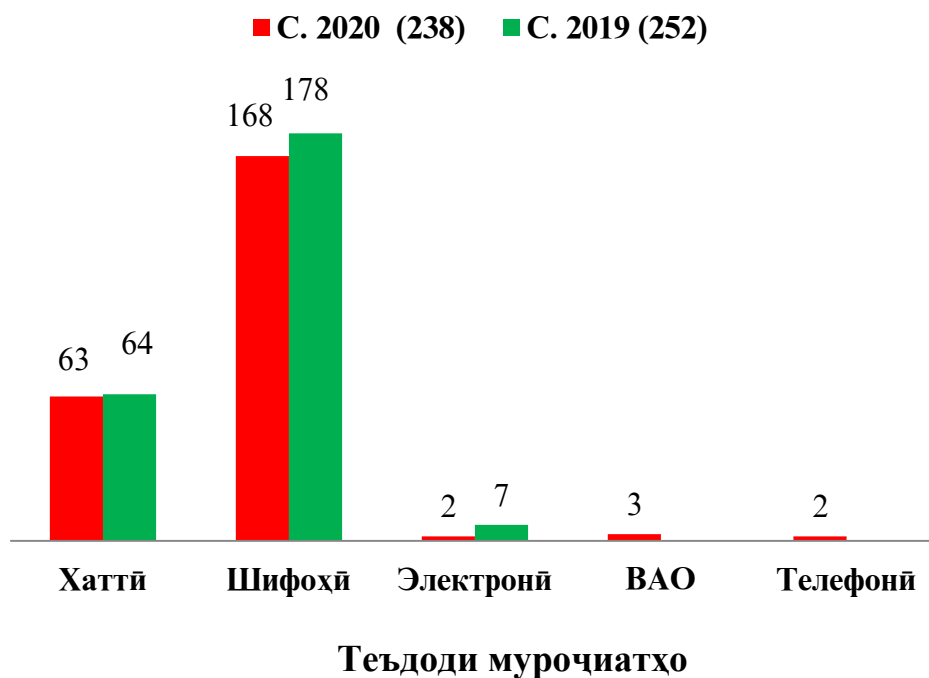
I. ФАЪОЛИЯТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ КҶДАК ДАР СОЛИ 2020

Фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” тавассути қабул ва баррасии муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, тақмили қонунгузорӣ дар самти ҳуқуқу озодиҳои кӯдак, санҷиши вазъи риояи ҳуқуқу озодиҳои кӯдак, баланд бардоштани маърифатнокии шаҳрвандон, аз ҷумла кӯдакон оид ба ҳуқуқу озодиҳои кӯдак, рушд ва ҷамоаангсозии ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқу озодиҳои кӯдак амалӣ мегардад.

1.1. Муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ

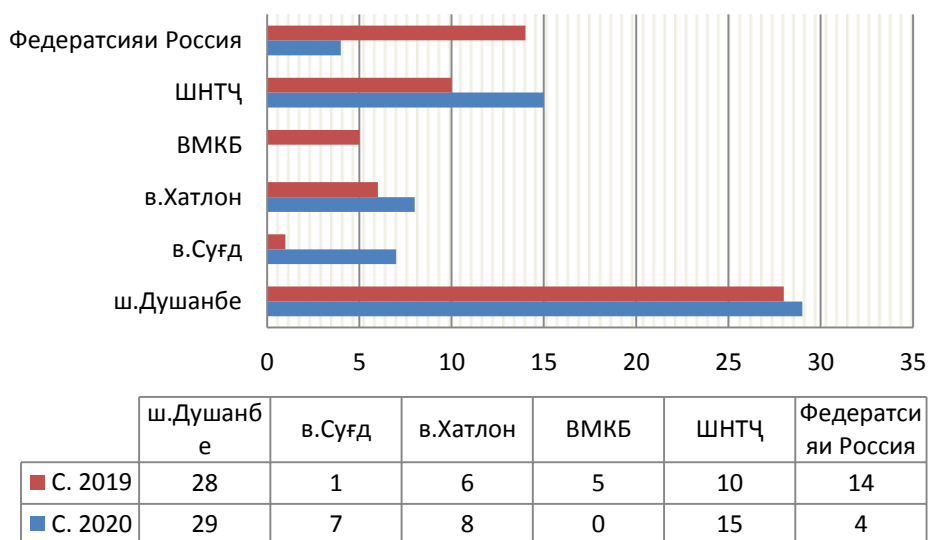
Тибқи моддаи 11 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” мусоидат намудан ба риояи ҳуқуқу озодиҳои кӯдак яке аз вазифаҳои асосии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Соли 2020 аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 238 адад муроҷиати шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ мавриди баррасӣ қарор дода шуд, ки назар ба соли 2019 14 адад камтар аст. Аз муроҷиатҳои воридгардида 63 адад муроҷиатҳои хаттӣ (2019 - 64), 168 адад муроҷиатҳои шифохӣ (2019 - 178), 3 адад муроҷиат аз воситаҳои ахбори омма (2019 - 3), 2 адад муроҷиати электронӣ (2019-7) ва 2 адад муроҷиати телефонӣ мебошанд. Аз ҷумла, 46 муроҷиати шифохӣ дар рӯзҳои қабули Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (рӯзҳои сешанбе ва шанбе) ва 54 муроҷиатҳои шифохӣ зимни қабули шаҳрвандон дар минтақаҳои ҷумҳурӣ баррасӣ гардиданд.

Муроҷиатҳои хаттӣ аз ҷониби сокинони шаҳри Душанбе – 22 адад (соли 2019 – 28), вилояти Хатлон - 6 адад (соли 2019 – 6), вилояти Суғд – 6 (соли 2019 – 1) адад, ВМКБ - 0 (2019 - 5) адад, шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ –15 (2019 - 10) адад, Ваколатдорон оид ба ҳуқуқи кӯдак ва мақомотҳои давлатии Федератсияи Россия, дигар шахсони ҳуқуқӣ – 14 (2019 - 14) адад ворид гардидаанд.

Ҷуғрофияи муроҷиатҳои хаттӣ

Мурочиатҳои ҳаттӣ аз ҷониби занон – 21 адад (2019 - 30), мардон - 28 адад (соли 2019 - 20) ва шахсони ҳуқуқӣ – 14 (2019 - 14) ададро ташкил медиҳанд.

Мурочиатҳои ҳаттӣ тибқи таснифот ба ҳуқуқу озодиҳои зерини кӯдак тааллуқ доранд:

- ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ - 15 (2019 - 18) адад;
- ҳуқуқ ба сатҳи кофӣи зиндагӣ, ғамхорӣи волидайн ва дар оила тарбия гирифтани, алимент ва таъминоти иҷтимоӣ - 13 (2019 - 15) адад;
- ҳуқуқ ба дахлнопазирии шахсӣ, озод будан аз шиканҷа, аз тамоми шаклҳои зурварӣ - 10 (2019 - 7) адад;
- ҳуқуқ ба муошират - 7 (2019 - 1) адад;
- ҳуқуқ ба таҳсил - 6 (2019 - 1) адад;
- ҳуқуқ ба ҳимоя - 4 (2019 - 2) адад;
- ҳуқуқ ба фардиат - 3 (2019 - 3) адад;
- ҳуқуқ ба мурочиат - 1 (2019 - 2) адад;
- ҳуқуқ ба саломатӣ – 1 (2019 - 5) адад;

Дар 3 мурочиат (2019 - 7) шахрвандон оид ба дигар масъалаҳо, аз ҷумла оид ба муайян намудани суроғи ноболиғ мусоидат пурсида, вобаста ба ҳуқуқҳои кӯдакон савол додаанд.

Дар мурочиатҳои ҳаттӣ нисбати қарор ё амали (беамалии) субъектони зерин шикоят карда шудааст:

- нисбати кормандони Вазорати корҳои дохилӣ - 3 (2019 - 4) адад;
- нисбати кормандони Тавқиғгоҳи тафтишотии №1 Сарраёсати иҷроӣ ҷазои ҷиноятии Вазорати адлия - 1 адад;
- нисбати мақомоти судӣ - 7 адад;
- нисбати Вазорати маориф ва илм - 4 адад;
- нисбати Агентии суғуртаи иҷтимоӣ ва нафақаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон - 1 адад.

Мурочиатҳои боқимонда ҷиҳати мусоидат дар ин ё он масъалаҳои вобаста ба ҳуқуқҳои кӯдакон ворид шудаанд.

Аз 63 адад аризаи хаттӣ 37 адад тибқи тааллуқдорӣ ба мақомоти давлатии дахлдори ҷумҳурӣ ва дигар давлатҳо ирсол карда шуда, 26 адад дар Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ карда шуд.

Таҳлили мурочиатҳои хаттии воридшуда (63 адад) нишон медиҳад, ки соли 2020 дар муқоиса бо соли 2019 теъдоди мурочиатҳо дар самтҳои ҳуқуқ ба дахлнопазирии шахсӣ, озод будан аз шиканча ва тамоми шаклҳои зурварӣ - 10 (2019 - 7) адад, ҳуқуқ ба муошират - 7 (2019-1) адад ва ҳуқуқ ба таҳсил - 6 (2019 - 1) адад тамоюли зиёдшавӣ пайдо кардаанд. Хусусан ҳолатҳои вайронкунии ҳуқуқи кӯдак ба дахлнопазирии шахсӣ, озод будан аз шиканча ва тамоми шаклҳои зурварӣ боиси нигаронии мурочиаткунандагон гардидааст.

Соли 2020 аз 26 адад мурочиатҳои хаттии дар Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасигардида 10 (с. 2019 - 8) адад ҳалли мусбӣи худро ёфтанд. Аз ҷумла мурочиати яtimi кулл, хатмкардаи мактаб-интернати ҷумҳуриявии кӯдакони ятим дар ноҳияи Шаҳринав К.М., ки аз Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои идома додани таҳсил дар муассисаи олии касбӣ мусоидат пурсида буд, дар ҳамкорӣ бо Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон мусбӣ ҳал гардид. Айни ҳол К.М. дар курси якуми гурӯҳи бучавии Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров дар факултаи забонҳои хориҷӣ таҳсил дорад.

Мурочиати шаҳрванд Қ.Ш. оид ба мусоидат ҷиҳати ситонидани маблағи пардохтнашудаи алимент аз ҷониби собиқ шавҳараш Х.А. дар ҳамкорӣ бо Хадамоти иҷроии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мусбӣ ҳал гардида, иҷроии минбаъда ва саривақтии ҳуҷҷати иҷро таҳти назорати Хадамоти иҷро қарор дода шуд.

Мурочиати Фонди ҷамъиятии “Ташаббуси ҳуқуқӣ” оид ба рафтори ғайриқонунии роҳбари муассисаи таълимӣ нисбати ноболиғ Ҳ.А. ҳалли ҳудро ёфта, нисбати омӯзгор чораҳои дахлдори қонунӣ андешида шуданд.

Дар давраи сипаришуда Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 168 (с. 2019 - 178) мурочиатҳои шифоҳии шахрвандонро мавриди баррасӣ қарор дод, ки 87 нафарашон соқинони шаҳри Душанбе, 28 нафар аз шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ, 25 нафар аз вилояти Суғд ва 28 нафар аз вилояти Хатлон мебошанд.

Мурочиатҳои шифоҳӣ тибқи таснифот ба ҳуқуқи озодиҳои зерини кӯдак тааллуқ доранд:

- ҳуқуқ ба сатҳи кофӣ зиндагӣ, ғамхорӣ волидайн ва дар оила тарбия гирифтани алимент ва таъминоти иҷтимоӣ - 43 (2019 - 20) адад;
- ҳуқуқ ба муошират ва робитаҳои хешутаборӣ - 42 (2019 - 8) адад;
- ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ - 18 (2019 - 6) адад;
- ҳуқуқ ба фардиат - 12 (2019 - 1) адад;
- ҳуқуқ ба манзил - 8 (2019 - 9) адад;
- ҳуқуқ ба таҳсил – 6 (2019 - 9) адад;
- ҳуқуқ ба дахлнопазирии шахсӣ, озод будан аз шиканҷа ва аз тамоми шаклҳои зурварӣ – 4 (2019 - 2) адад;
- ҳуқуқ ба моликият – 7 (2019 - 4) адад;
- ҳуқуқи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда - 2 (2019 - 0) адад;
- ҳуқуқи кӯдакони бо қонун дар муҳолифатбуда – 1 (2019 - 0) адад;
- ҳуқуқ ба саломатӣ – 1 (2019 - 0) адад;
- ҳуқуқ ба истироҳат ва фароғат - 1 адад;
- дигар масъала – 23 (2019 - 15) адад.

Аз таҳлили мурочиатҳои шифоҳии шахрвандон бармеояд, ки теъдоди мурочиатҳо дар самти ҳуқуқ ба муошират ва робитаҳои хешутаборӣ (42 адад) нисбат ба соли 2019 (8 адад) хеле зиёд шудааст, ки ин боиси нигаронӣ аст. Чунин мурочиатҳо зимни қабули шахрвандон дар маҳалҳо аз

ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ зиёд ба қайд гирифта шудаанд. Омӯзиши чунин муроҷиатҳо нишон дод, ки волидон баъд аз ҷудошавӣ барои муоширати фарзандон ба ҳамдигар монеъгӣ мекунанд, ки ин ҳолат ба манфиатҳои бехтарини кӯдак мухолифат менамояд. Ҳолати мазкур бурдани қорҳои фаҳмондадиҳиро дар ин самт тақозо мекунад.

Ҳамчунин дар маҳалҳо муроҷиатҳо дар самти ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ низ (25 адад) зиёд шудаанд. Вобаста ба самти мазкур 14 нафар оид ба дохил намудан ба рӯйхати оилаҳои камбизоат, 8 нафар оид ба ситонидани алимент ва 3 нафар оид ба муайян намудани гурӯҳи маъҷубӣ ва муқаррар намудани нафақа аз рӯи маъҷубият муроҷиат кардаанд.

Дар соли 2020 2 адад муроҷиатҳои шифохӣ мусбӣ ҳал гардиданд. Аз ҷумла муроҷиати шаҳрванд Ш.М. ҷиҳати ба модар баргардонидани кӯдаки ҳафтмоҳааш ва муроҷиати шаҳрванд С.С. ҷиҳати мусоидат барои ба бародари 10-солааш таъмин намудани нафақаи маъҷубӣ ҳалли мусбӣи ҳудро ёфтанд. Ба ҳамаи шаҳрвандоне, ки шифохӣ муроҷиат намуданд, маслиҳатҳои ҳуқуқӣ дода шуд.

Дар давраи сипаришуда 3 маводи вобаста ба ҳуқуқи кӯдакон аз воситаҳои ахбори омма (2019 - 3) пайгирӣ карда шуд. Аз ҷумла, Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдакон ва ба ҷавобгарӣ кашидани шахси гунаҳгор оид ба мавриди латуқӯби бераҳмона қарор дода шудани ду фарзанди ноболиғ аз тарафи падари онҳо - сокини шаҳри Хучанд И. Ф. бо мақомоти дахлдори давлатӣ ҳамкорӣ намуд. Дар натиҷа суди шаҳри Хучанд парвандаи мазкурро баррасӣ намуда, шаҳрванд И.Ф.-ро ба муҳлати 2 сол аз озодӣ маҳрум намуд.

Инчунин, Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз шабакаҳои иҷтимоӣ оид ба мушкилӣ дар муайян намудани маъҷубии се кӯдаки хурдсол дар оилаи Ш. дар ноҳияи Рӯдакӣ, ки падарашон маъҷуби

модарзод, модарашон бошад, бемории руҳӣ дошта, онҳоро бобою бибиашон нигоҳубин менамоянд, огоҳӣ пайдо кард. Дар ҳамкорӣ бо вазорату идораҳои дахлдор ба ин кӯдакон ҳуҷҷати тиббии шакли 080 дода шуда, бо ҳулосаи Хадамоти давлатии ташхиси тиббӣю иҷтимоӣ ба миқдори 270 сомонӣ ба ҳар як кӯдаки зикршуда нафақаи маънӯбӣ таъйин карда шуд.

Мурочиатҳои электронӣ (2 адад) ва телефонӣ (2 адад), ки соли 2020 ба унвони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид шудаанд, 3 адади онҳо ҳуқуқи кӯдак ба дахлнопазирии шахсӣ, озод будан аз шиканҷа ва аз тамоми шаклҳои зӯровариро дар бар гирифта, 1 адад ба сатҳи кофии зиндагӣ дахл дорад. Дар мурочиатҳои зикршуда нисбати қарор ё амали (беамалии) субъектон шикоят карда нашудааст. Аз онҳо 1 адад дар Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ гардида, 1 адад ба мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияи Рӯдакӣ ирсол карда шудааст.

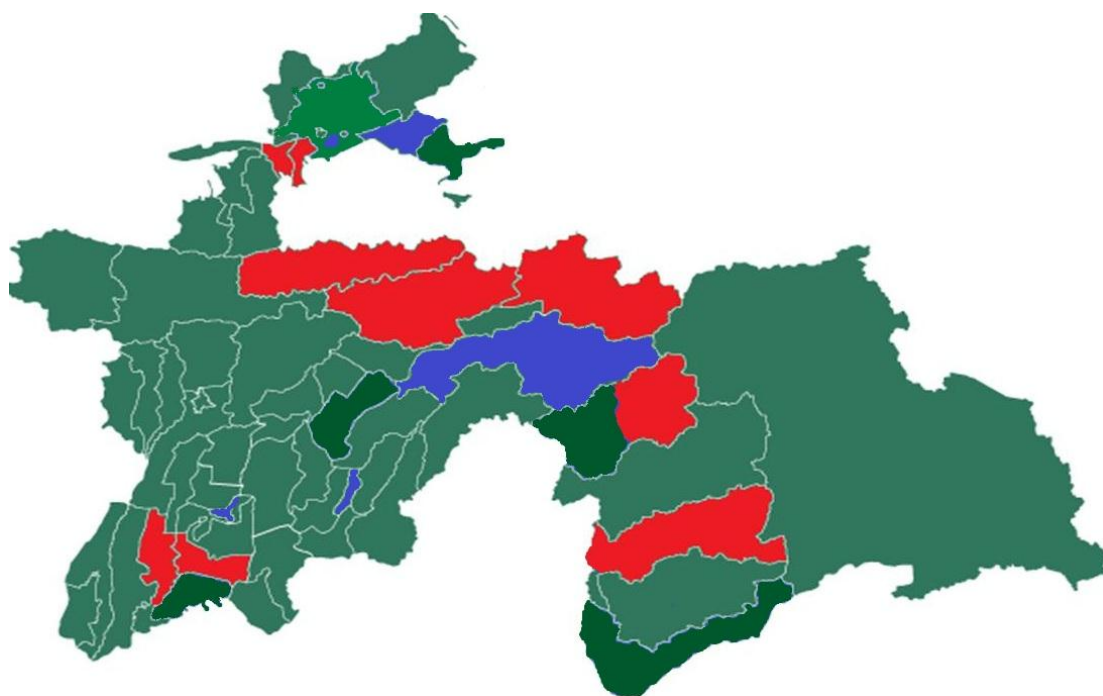
Вобаста ба 2 мурочиати телефонӣ, ки ба масъалаҳои озод будан аз зӯроварӣ ва ҳуқуқ ба сатҳи кофии зиндагӣ дахл доштанд, ба мурочиаткунандагон маслиҳатҳои дахлдор дода шуд.

Тамоми мурочиатҳои воридгардида аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо тартиб ва дар доираи муҳлатҳои дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи мурочиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ” пешбинишуда баррасӣ гардида, ба мурочиаткунандагон ҷавобҳои муфассал ирсол карда шуданд.

1.2. Қабули шахрвандон ва вохӯриҳо дар маҳалҳо

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2020 бо мақсади тақвияти ҳамкориҳо бо мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар самти ҳифз ва пешбурди ҳуқуқҳои кӯдак таҷрибаи доир намудани қабули шахрвандон дар маҳалҳо ва вохӯриҳо бо мақомоти маҳаллиро идома дод. Чунин вохӯриҳо ва қабули шахрвандон дар ноҳияи Сангвор, шаҳрҳои Бохтар ва Кӯлоби вилояти Хатлон ва шаҳрҳои Бӯстонӣ Конибодони вилояти Суғд ташкил ва гузаронида шуданд. Фаъолияти мазкур дар доираи амалисозии Нақшаи миллии амалҳо вобаста ба иҷрои тавсияҳои Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи кӯдак барои солҳои 2018-2022, Нақшаи кори Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак барои соли 2020, Стратегияи фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2020 ва Барномаи амали мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2020 сурат гирифт.

Зимни қабули шахрвандон дар маҳалҳо аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 54 нафар (соли 2019 – 45 нафар) шахрвандон, аз ҷумла дар ноҳияи Сангвор 11 нафар, шаҳрҳои Бӯстонӣ Конибодом 20 нафар ва шаҳрҳои Бохтару Кӯлоб 23 нафар қабул карда шуданд.

- Соли 2020: н. Сангвор, ш. Бохтар ва Кулоби вилояти Хатлон, шаҳрҳои Бӯстон ва ш.Конибодони вилояти Суғд
- Соли 2019: ноҳияҳои Рӯшону Шӯғнони ВМКБ, ноҳияҳои Дӯстӣ ва Ҷ.Балхӣи вилояти Хатлон, ноҳияҳои Б.Ғафуров ва Кӯҳистони Мастҷоҳи вилояти Суғд, ноҳияҳои Рашту Лахш

Таҳлили мурочиатҳо нишон медиҳад, ки қисми зиёди онҳоро мурочиатҳои вобаста ба ҳуқуқи кӯдакон ба муошират бо волидон ҳешовандон ташкил медиҳанд. Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон (моддаи 56) ҳуқуқи кӯдакро барои муошират бо волидон ва дигар хешу ақраба муқаррар намудааст. Аммо дар таҷриба ин меъёри қонун баъзан риоя намегардад, аз ҷумла баъзе волидон баъди бекор шудани ақди никоҳ барои муоширати кӯдак бо волидайнӣ дигар монеагӣ мекунанд. Аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шаҳрвандон ва мақомоти васојату парасторӣ вобаста ба масъалаи зикргардида тавсияҳои дахлдор пешниҳод карда шуданд.

Қабули шахрвандон дар ш.Бӯстон

Қабули шарҳвандон дар ш.Конибодом

Мушкилоти дигаре, ки зимни қабули шаҳрвандон дар маҳал муайян гардид, сари вақт нагирифтани шаҳодатномаи таваллуди кӯдакон аст, ки ҳолати мазкур барои амалӣ гардонидани ҳуқуқҳои дигари кӯдакон монеа эҷод мекунад. Ба Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳри Бӯстон шаҳрванд Л.Е. ва фарзандони ӯ Л.А. ва Л.К. мурочиат намуда, дар гирифтани шаҳодатномаи таваллуд ва баъдан шиносномаи муайянкунандаи шахсият мусоидат пурсиданд. Маълум гардид, ки шаҳрванд Л.Е. соли 1995 баъди барои истиқомати доимӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон омадана, ҳуҷҷати муайянкунандаи шахсияташро гум кардааст ва аз ин сабаб ҳамаи фарзандонаш (9 нафар) шаҳодатномаи таваллуд нагирифтаанд. Айни ҳол Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳамкорӣ бо Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсони кишвари Перми ФР чӣ ҳаати барқарор намудани ҳуҷҷати муайянкунандаи шахсияти шаҳрванд ва минбаъд гирифтани шаҳодатномаи таваллуд барои фарзандонаш ба ӯ ҳуҷҷатҳои заруриро дастрас намудааст.

Дар шаҳри Кӯлоб ба Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон сокини ноҳияи Восеъ ноболиғ Н.А. чӣ ҳаати мусоидат барои идомаи таҳсил ва таъмин намудан бо ҷойи зист мурочиат намуд. Мақомоти иҷроияи маҳаллӣ барои ҳалли масъалаи зикргардида мусоидат намуд ва ноболиғ айни ҳол таҳсилро идома дода истода, бо хобгоҳ таъмин карда шудааст.

Масъалаҳои дигаре, ки шаҳрвандон зимни қабул ба миён гузоштанд, мусоидат барои гирифтани кӯмаки иҷтимоӣ, ба мактаб-интернат ҷойгир намудани кӯдакони бепарастор, таъини нафақаи маъҷубӣ, мушкилоти вобаста ба маскункунӣ ба манзили истиқомати шавҳари собиқ, пардохти алимент ва андозаи он ва дигарҳо буданд.

Қабули шахрвандон дар ш.Кӯлоб

Қабули шахрвандон дар маҳалҳо бо иштироки намояндагони мақомоти иҷроияи маҳаллӣ доир гардиданд ва чунин тартиби қабул барои ҳалли аксарияти масъалаҳои гузошташуда мусоидат намуд.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шахрвандон ҷиҳати ҳалли масъалаҳои дар муроҷиаташон гузошташуда маслиҳатҳои дахлдори ҳуқуқӣ дод.

Масъалаҳои вобаста ба таъмини манфиатҳои беҳтарини кӯдакон ҳангоми ҳалли масъалаҳои ба онҳо дахлдошта, мушкилоти кӯдакони бо қонун дар муҳолифатбуда, таҳсилоти кӯдакони маъюбиятдошта, зарурати тарбияи кӯдак дар оила ва мушкилоти вобаста ба муоширати кӯдакон бо волидайн дар оилаҳои пошхӯрда, пешгирии оворагардӣ ва омилҳои номатлуб дар байни наврасон ва масъалаҳои зимни қабули шахрвандон муайянгардида дар воҳӯриҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо намояндагони мақомоти маҳаллии шаҳру ноҳияҳои зикргардида мавриди баррасӣ қарор дода шуданд. Дар воҳӯриҳо раисон, котибон ва аъзоёни комиссияҳои маҳаллӣ оид ба ҳуқуқҳои кӯдак,

раисони маҳаллаҳо ва ҷамоатҳо, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ иштирок намуданд.

Ҷиҳати ҳифз ва пешбурди ҳуқуқҳои кӯдакон аз ҷониби иштирокчиён фикру мулоҳизаҳои судманд пешниҳод гардиданд.

1.3. Мусоидат дар такмили қонунгузорӣ оид ба ҳуқуқу озодиҳои кӯдак

Такмили қонунгузорӣ дар самти ҳуқуқҳои кӯдак воситаи муҳими амалишавии ҳуқуқ ва манфиатҳои кӯдакон мебошад.

Фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин самт дар соли 2020 тавассути пешниҳоди хулоса ба 12 лоиҳаи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ҳуҷҷатҳои стратегӣ ва иштирок дар 3 гурӯҳҳои корӣ оид ба таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дар самти ҳуқуқҳои кӯдак амалӣ карда шуд. Аз ҷумла, ба лоиҳаҳои қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи сиёсати давлатии гендерӣ”, “Дар бораи ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Кодекси муҳофизатии гражданин Ҷумҳурии Тоҷикистон”, “Дар бораи ворид намудани иловаҳо ба Кодекси муҳофизатии ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон”, “Дар бораи таъмини дастрасӣ ба иттилоот оид ба фаъолияти судҳо”, “Дар бораи банақшагирии стратегӣ ва дурнамасозии давлатии рушд”, “Оид ба ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон”, лоиҳаи Қонуни конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Қонуни конституционии Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон” ва дигарҳо хулосаҳои дахлдор пешниҳод карда шуд.

Ҳамчунин ба лоиҳаҳои қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла “Дар бораи Қоидаҳои барасмиятдарорӣ ва додани шиносномаҳои хориҷии дорои ҳомили электронии иттилоот ва шаҳодатномаи бозгашт ба Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон”, “Оид ба Барномаи миллии пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболиғон барои солҳои 2020-2024”, “Барномаи тавонбахшӣ ва ҳамгирии иҷтимоии ноболиғони содирнамудаи ҳуқуқвайронкунӣ, ки дар муассисаҳои маҳрум сохтан аз озодӣ ва маҳдуд кардан аз озодӣ адои ҷазо намудаанд барои солҳои 2020-

2024” ва “Тартиби ворид намудан ва муҳлати нигоҳдошт дар Қабулгоҳ-таҳвилгоҳи ноболиғон” низ тавсияҳои мушаххас пешниҳод карда шуданд.

Инчунин ба лоиҳаҳои «Тартиб ва шартҳои барои тарбия ба оилаи (мураббии) парастор додани кӯдакони یتим ва бепарастор, маҳдудиятҳо, талабот нисбат ба шахсоне, ки кӯдакони یتим ва бепарасторро ба тарбия мегиранд, инчунин ҳуқуку уҳдадорихои онҳо, қоидаҳои ҳатмии шартнома дар хусуси барои тарбия ба оилаи (мураббии) парастор додани кӯдакони یتим ва бепарастор», Стратегияи миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои давраи то соли 2030 ва Нақшаи амали он хулоса пешниҳод карда шуд.

Дар раванди тақмили қонунгузорӣ оид ба ҳуқуқҳои кӯдак кормандони шуъбаи ҳифзи давлатии ҳуқуқҳои кӯдак дар қори 3 гурӯҳи қорӣ байниидоравӣ оид ба таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, аз ҷумла вобаста ба ворид намудани илова ба Кодекси оилаи Ҷумҳурии Тоҷикистон, оид ба таҳияи “Барномаи тавонбахшӣ ва ҳамгироии иҷтимоии ноболиғони содирнамудаи ҳуқуқвайронкунӣ, ки дар муассисаҳои маҳрум сохтан аз озодӣ ва маҳдуд қардан аз озодӣ адои ҷазо намудаанд барои солҳои 2020-2024” ва оид ба таҳияи “Барномаи миллии пешгирии ҳуқуқвайронкунӣ дар байни ноболиғон барои солҳои 2020-2024” иштирок намуданд.

Қиҳати тақмили фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти қабул ва баррасии муроҷиатҳои кӯдакон “Тартиби баррасии муроҷиатҳои кӯдакон дар мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” таҳия ва бо фармони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон №72 аз 18 сентябри соли 2020 тасдиқ шуд.

1.4. Санчиши вазъи риояи ҳуқуқи озодихои кӯдак

Бо мақсади муайян намудани вазъи риояи ҳуқуқи кӯдакон дар муассисаҳои таълимӣ ва муассисаҳои будубоши доимӣ аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2020 дар 26 (соли 2019 - 46) муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, мактаб-интернатҳо ва муассисаҳои тарбиявӣ боздид, санчиш ва мониторингҳо гузаронида шуд. Камшавии теъдоди муассисаҳои мавриди санчиш қарордодашуда ба маҳдудиятҳои бинобар пешгирии паҳншавии бемории сироятии КОВИД-19 ҷоришуда вобастаанд.

Дар давраи сипаришуда Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба муассисаи ислоҳии ЯС 3/12, Мактаби махсуси ҷумҳуриявии шаҳри Душанбе ва “Маркази дастгирии оила ва кӯдак”-и №1 шаҳри Душанбе боздидҳо анҷом дод.

Боздид аз муассисаи ислоҳии ЯС 3/12

Ҳамзамон, бо мақсади муайян намудани вазъи риояи ҳуқуқи кӯдак ба таҳсил ва саломатӣ дар 2 муассисаи томактабӣ, 5 муассисаи таҳсилоти

умумӣ, 3 мактаб-интернатҳо ва 4 марказҳои саломатии шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ санчишҳо гузаронида шуданд.

Дар ин раванд бо мақсади муайян намудани шароити нигохдории кӯдакон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида 7 мониторинг, аз ҷумла дар “Литсейи касбӣ–техникии махсуси шаҳри Душанбе”-и Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар якҷоягӣ бо Гурӯҳи мониторингии назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Тавқифгоҳи тафтишотии ЯТ 9/3 Сарраёсати иҷроӣ ҷазои ҷиноятии Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳри Хоруғи ВМКБ, Муассисаи ислоҳии ЯС 3/8 Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ш.Норак, тавқифгоҳҳои нигохдошти муваққатии шуъбаҳои Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ноҳияи Балҷувони вилояти Хатлон, ноҳияи Шуғнони ВМКБ ва ноҳияи Тоҷикобод, инчунин дар якҷоягӣ бо гурӯҳи кории Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Мактаби махсуси ҷумҳуриявии назди Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида шуд.

Тибқи банди 30 Нақшаи миллии амалҳо вобаста ба иҷрои тавсияҳои Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқҳои кӯдак барои солҳои 2018 - 2022 бо мақсади муайян намудани вазъи риояи ҳуқуқи кӯдакони ақаллиятҳои миллӣ ба таҳсил ва саломатӣ, инчунин ҳамгироии онҳо соли 2020 дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №1, Мактаб-интернати наздимактабии №5 ва маркази саломатии ноҳияи Мурғоби ВМКБ санчишҳо гузаронида шуданд.

Зимни гузаронидани боздидҳо ва санчишу мониторингҳо дар муассисаҳои кӯдакона ба хонандагон ва омӯзгорон маводи иттилоотӣ, аз қабили маърузаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, маҷаллаи “Ахбори Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” ва брошюраи “Ҳуқуқҳои ҳудро муҳофизат намо” ройгон дастрас карда шуда, бо тарбиягирандагон, мураббӣён ва омӯзгорон

оид ба ҳуқуқи озодиҳои кӯдак ва аз ҷумла оид ба пешгирии ҳамаи шаклҳои зӯроварӣ нисбати кӯдакон воҳӯриҳои таблиғотиву ташвиқотӣ гузаронида шуданд. Инчунин ҷиҳати беҳтар намудани шароити нигоҳдории кӯдакон ба маъмурияти ин муассисаҳо тавсияҳои мушаххас пешниҳод карда шуданд.

Дар доираи ҳамкории бо сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ якҷанд ташкилотҳои ҷамъиятии ҷумҳуриявӣ ба гурӯҳҳои корӣ оид ба санчиши фаъолияти муассисаҳои кӯдакона ҷалб карда шуданд.

Натиҷаҳои санчишу мониторингҳо рӯзи 1 декабри соли 2020 дар мизи мудаввари Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо иштироки намояндагони вазорату идораҳо, котибони комиссияҳои маҳаллӣ оид ба ҳуқуқи кӯдак, созмонҳои байналмилалӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва воситаҳои ахбори омма баррасӣ ва муҳокима гардида, ба мақомоти дахлдор тавсияҳои мушаххас ирсол карда шуданд.

1.5. Баланд бардоштани маърифатнокии шаҳрвандон оид ба ҳуқуқу озодиҳои кӯдак

Иттилоотони ҷомеа оид ба ҳуқуқу озодиҳои кӯдак ва дар ин раванд баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии аҳоли ва пеш аз ҳама кӯдакон ва падару модарони онҳо аз вазифаҳои асосии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шумор меравад. Ҷиҳати амалӣ намудани ҳадафи мазкур Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон пайваста аз роҳу усулҳои гуногуни иттилоотӣ истифода мебарад. Воҳӯриву мулоқотҳо зимни санҷишу мониторингҳо ва сафарҳои кори Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба маҳалҳо, ташкил ва гузаронидани семинару тренингҳои омӯзишӣ, ба роҳ мондани фаъолияти мунтазами сомонии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шабакаи интернет, ташкил намудани баромадҳо дар радиову телевизионҳои ҷумҳуриявӣ ва воситаҳои ахбори оммаи ҷопиву электронӣ ва дигарҳо аз ҷумлаи чунин роҳу усулҳо мебошанд.

Соли 2020 Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва кормандони шӯъбаи ҳифзи давлатии ҳуқуқҳои кӯдак оид ба ҷанбаҳои гуногуни ҳуқуқу озодиҳои кӯдак дар воситаҳои ахбори омма 44 (дар телевизион 9, радио 11, матбуоти электронӣ 19, маҷалла 5) маротиба баромад намуданд.

Аз ҷумла, баромади Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ТВ “Сафина” оид ба мазмуну муҳтавои Маърӯзаи солони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва вазъи риояи ҳуқуқи кӯдак дар ҷумҳурӣ, мусоҳибаҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо хабарнигорони ТВ “Тоҷикистон”, ТВ “Ҷаҳоннамо”, АМИТ “Ховар”, Радиои “Тоҷикистон” ба ифтихори Рӯзи байналмилалӣ кӯдакон, инчунин наشري мақолаи “Вақте кӯдак меҳандад” дар рӯзномаи “Ҷумҳурият”, мусоҳиба бо хабарнигори рӯзномаи “Садои

мардум” дар мавзӯи “Истиқлолият ва ҳуқуқи кӯдак” ва дигар ҳамкориҳо бо воситаҳои ахбори оммаи ватанӣ ба баланд бардоштани маърифатнокии шаҳрвандон оид ба ҳуқуқи озодиҳои кӯдак равона шудаанд.

Дар ин раванд зимни сафарҳои корӣ дар маҳалҳо вохӯриҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо намояндагони мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, роҳбарони муассисаҳои таълимӣ, ҷомеаи шаҳрвандӣ ва падару модарон гузаронида шуда, ба иштирокчиёни чунин вохӯриҳо вобаста ба ҷанбаҳои алоҳидаи ҳуқуқи озодиҳои кӯдак маълумот пешниҳод гардид.

Дар доираи чорабиниҳо бахшида ба Рӯзи умумичаҳонии кӯдакон 19-20 ноябр вохӯриҳои мутақобилан судманди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо хонандагони синфҳои болоии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии № 11, 55 ва 66 шаҳри Душанбе дар мавзӯи “Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои кӯдак, таърихи қабул, принципҳои бунёдӣ ва механизмҳои ҳифзи ҳуқуқи кӯдакон” доир гардид. Сӯҳбатҳои мазкур дар шакли интерактивӣ баргузор гардида, барои хонандагон викторинаи “Ҳуқуқҳои ҳудро бидон” ташкил карда шуд. Хонандагон дар он ҷаҳолоне иштирок намуда, ба онҳо брошюраи “Ҳуқуқҳои ҳудро муҳофизат намо” тақдим карда шуд.

Лаҳзае аз вохӯрии ВХК бо хонандагони яке аз муассисаҳои таълимии пойтахт

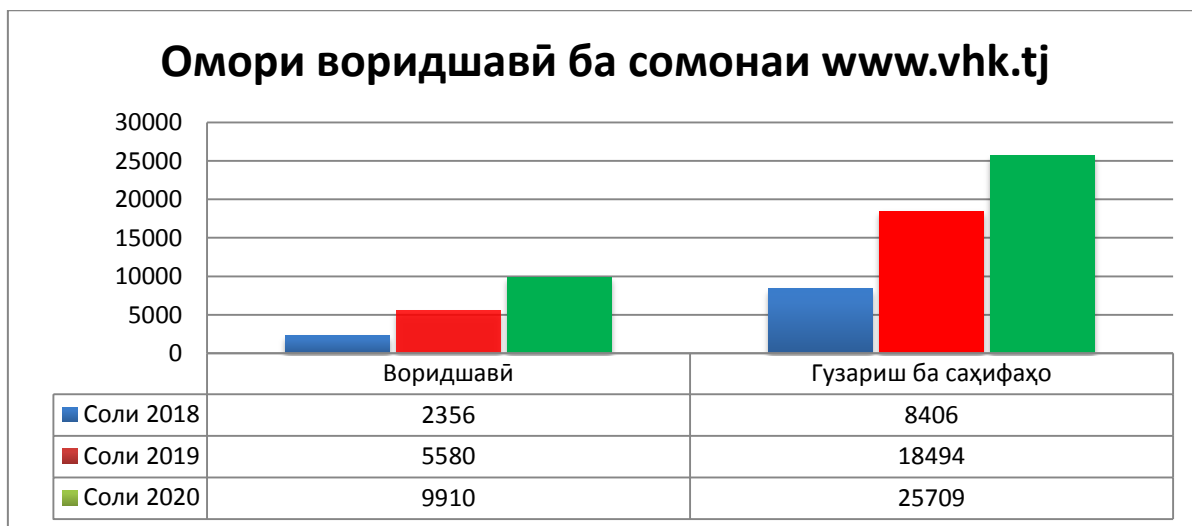
Чунин як вохӯрӣ дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №116 ноҳияи Рӯдакӣ низ дар ҳамкориҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо созмони байналмилалӣ “Ҳамсоиягии нек” баргузор гардид. Мавриди зикр аст, ки дар вохӯрӣ аз ҷониби ҳуди кӯдакон викторинаҳои шавқовар оид ба ҳуқуқҳои кӯдак, саҳнаҳои ҷолиб оид ба ҳуқуқи кӯдак ба таҳсил ва саволу ҷавобҳо оид ба Конвенсияи Созмони Милалӣ Муттаҳид дар бораи ҳуқуқҳои кӯдак пешниҳод карда шуда, ғолибон бо тухфаҳои хотиравии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва “Ҳамсоиягии нек” қадрдонӣ карда шуданд.

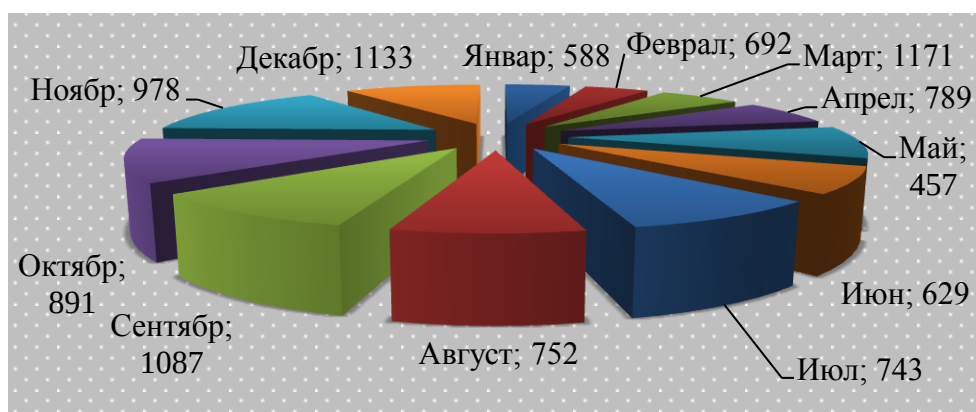
*Тренинги омӯзишии ВҲК барои котибони
комиссияҳо оид ба ҳуқуқи кӯдак ва кормандони
Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон*

Аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон чиҳати баланд бардоштани сатҳи донишҳои касбии мутахассисони соҳа рӯзҳои 8-9 декабри соли 2020 барои котибони комиссияҳо оид ба ҳуқуқи кӯдаки шаҳри Душанбе ва ноҳияҳои он, кормандони мақомоти корҳои дохилӣ ва Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тренинги омӯзишӣ дар мавзӯи “Ҳифзи ҳуқуқи кӯдакон – ҷабрдидагон ва шохидони ҷиноят” гузаронида шуд. Ба иштирокчиёни тренинг маводи иттилоотӣ - Маърузаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва “Маҷмӯи санадҳои байналмилалӣ ва миллӣ оид ба адолати судӣ нисбати ноболиғон” пешниҳод карда шуд.

Соли 2020 дар баланд бардоштани маърифатнокии шаҳрвандон, аз ҷумла кӯдакон оид ба ҳуқуқу озодиҳои онҳо ва иттилоотии шаҳрвандон дар бораи фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон сомонаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон – www.vhk.tj. низ мусоидат намуд.

Диаграммаи 1. Омори воридшавӣ дар соли 2019 – 2020

Диаграммаи 2. Омори воридшавӣ дар соли 2020 (ҳармоҳа)

Ҳамчунин соли 2020 дар сомонаи Ваколатдор оид ба ҳукуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавзӯҳои “Оид ба таҳсили кӯдакони маъҷуб бо ҳамсолонаш дар муассисаҳои таълимии ҳамагонӣ чӣ ақида доред?”, “Кӯдаконро аз чӣ бояд ҳифз кард?” ва “Тарбияи кӯдаки یتим дар кучо беҳтар аст?” (дар саҳифаҳои тоҷикӣ ва русии сомона) назарсанҷӣ гузаронида шуд.

Иштирокчиёни назарсанҷии якум ба тарафдории таҳсили кӯдакони маъҷуб бо ҳамсолонашон дар муассисаҳои таҳсилоти ҳамагонӣ овоз дода, зарурати дар муассисаҳои таҳсилоти ҳамагонӣ барои ин кӯдакон таъмин

намудани шароити мусоидро (инфрасохтори мувофиқ, синфҳои захиравӣ, таҷҳизот ва маводи махсуси таълимӣ) (49%) иброз намудаанд.

Иштирокчиёни назарсанҷии дуюм ба саволи “Тарбияи кӯдаки ҷатим дар куча беҳтар аст?” аз се ҷавоби имконпазир (бо ҳешу ақраба, бо васӣ ё парастор, дар мактаб-интернат) тарбияи кӯдаки ҷатимро бо ҳешу ақраба барои кӯдак афзалиятнок шуморидаанд (73%).

Дар назарсанҷии сеюм бештари иштирокчиён (53%) иброз намуданд, ки кӯдаконро бояд аз зӯроварӣ ҳифз кард.

Бо мақсади иттилоотонии бештари аҳолии оид ба ҷанбаҳои гуногуни ҳукуку озодиҳои кӯдак 300 нусха Маърузаи Ваколатдор оид ба ҳукуки кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2019 ва 2000 нусха брошюраи “Ҳукукҳои ҳудуд муҳофизат намо” нашр ва паҳн карда шуд. Шакли электронии маводи иттилоотӣ оид ба ҳукуку озодиҳои кӯдак дар сомонаи интернетии Ваколатдор оид ба ҳукуки кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон www.vhk.tj ҷой дода шудааст.

1.6. Ҳамкориҳо бо мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва созмонҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи кӯдак

Соли 2020 ҳамкориҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба манфиати кӯдакон бо мақомоти давлатӣ, созмонҳои байналмилалӣ ва ташкилотҳои ғайридавлатӣ самаранок буданд.

Чунин ҳамкориҳо бо Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак, вазоратҳои маориф ва илм, адлия, тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, комиссияҳои маҳаллӣ оид ба ҳуқуқи кӯдак дар самти иҷрои нақшаҳои миллии дахлдор вобаста ба иҷрои удадориҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи шартномаҳои байналмилалӣ, Нақшаи кори Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак, баргузориҳои санҷишу мониторингҳо, иштирок дар гурӯҳҳои корӣ ва семинару машваратҳо ба роҳ монда шуданд.

Дар доираи таҷлили Рӯзи ҳуқуқи инсон дар ҳамкорӣ бо ташкилоти ҷамъиятии “Ташаббуси ҳуқуқӣ” ва Хазинаи кӯдакони Созмони Милали Муттаҳид дар Тоҷикистон барои намояндагони вазорату идораҳои дахлдор дар мавзӯи “Ҳимояи кӯдакон – ҷабрдидагон ва шохидони ҷиноят” семинари дурӯзаи омӯзишӣ гузаронида шуд.

Ҳамкориҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақомоти давлатӣ, аз ҷумла Ваколатдорони ҳуқуқи инсон ва кӯдаки Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил дар самти ҳифзи ҳуқуқи кӯдакон идома дода шуданд.

Дар доираи ин ҳамкориҳо Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Форуми фосолавии Самарқанд оид ба ҳуқуқи инсон, ки ба ҷашни 75-солагии таъсисёбии Созмони Милали Муттаҳид ва баррасии лоиҳаи Конвенсияи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи

ҷавонон баҳшида шуда буд, иштирок ва дастовардҳои Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар самти ҳуқуқи инсон муаррифӣ намуд.

Дар соли 2020 ҳамкориҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Намояндагии Хазионаи кӯдакони Созмони Милали Муттаҳид дар Тоҷикистон, ташкилотҳои ҷамъиятии “Ассотсиатсияи волидони кӯдакони дорои маъҷубият”, “Ҳаёт дар оила”, “Рушди инклюзия” ва “Ташаббуси ҳуқуқӣ” чиҳати амалисозии Стратегияи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2020 ва иҷрои уҳдадориҳои байналмилалӣ ҷумҳурӣ дар самти ҳуқуқи кӯдак тақвият дода шуданд.

1.7. Натиҷаҳои амалисозии Стратегияи фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2020

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2017 дар натиҷаи таҳлили вазъи риояи ҳуқуқи кӯдакон дар самтҳои алоҳида, тавсияҳои сохторҳои Созмони Милали Муттаҳид ва машваратҳои васеъ бо тарафҳои манфиатдор аввалин дурнамои фаъолият – Стратегияи фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2020-ро қабул карда, онро дар давоми се сол бомуваффақият амалӣ намуд.

Дар Стратегияи мазкур бо дарназардошти ҳуқуқи кӯдакони дорои маъҷубият ба ҳаёти арзанда мусоидат ба ҳуқуқи онҳо ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир (инклюзивӣ) ҳамчун самти афзалиятнок муайян карда шуд.

Барои расидан ба ин ҳадаф Нақшаи амалҳо барои солҳои 2018-2020 таҳия ва роҳандозӣ карда шуд. Дар нақшаи амалҳо ҷиҳати иҷро намудани вазифаҳои муқарраршуда чорабинии мушаххас пешбинӣ шуда, дар давоми се сол амалисозии онҳо ба роҳ монда шуд.

Амалисозии Стратегияи мазкур барои таҳким бахшидан ба ҳамкориҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо вазорату идораҳои дахлдор, аз ҷумла, вазоратҳои маориф ва илм, тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, адлия, корҳои дохилӣ, меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ замина гузошт.

Дар муддати се соли амалисозии Стратегия аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба 21 шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ сафарҳои корӣ анҷом дода шуда, зимни чунин сафарҳо бо намоёндагони мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии шаҳраку деҳот, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва аҳолии маҳаллӣ вохӯриҳо доир гардиданд. Зимни сафарҳои корӣ дар ҳамаи шаҳру ноҳияҳо рӯзҳои қабули

шаҳрвандон ташкил ва дар ин рӯзҳо 133 шаҳрвандон қабул гардида, дар ҳалли мушкилоти вобаста бо ҳуқуқи озодиҳои кӯдакон мусоидат карда шуд.

Бо мақсади муайян намудани вазъи дастрасии кӯдакони дорои маъҷубият ба таҳсил аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ҷалби ҷомеаи шаҳрвандӣ дар 36 муассисаҳои таълимӣ, аз ҷумла 6 муассисаи томактабӣ, 19 муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва 11 мактаб-интернат мониторингҳо гузаронида шуданд.

Ҳамчунин ҷиҳати тақмил додани қонунгузории миллии ва муайян намудани мутобиқати он ба стандартҳои байналмилалӣ таҳлили қонунгузорӣ дар самти ҳуқуқи кӯдакони дорои маъҷубият ба таҳсилоти босифат, аз ҷумла лоиҳаи Кодекси маориф анҷом дода шуда, аз натиҷаи он ба Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияҳои мушаххас пешниҳод карда шуданд.

Зимни амалисозии Стратегия бо мақсади баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии кӯдакон вобаста ба ҳуқуқҳои онҳо дар шабакаҳои радиоиву телевизионии ҷумҳурӣ ва матбуоти ҷопиву электронӣ 239 баромад анҷом дода шуда, маърузаҳои солонаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо теъдоди 900 нусха ва брошюраи «Ҳуқуқи ҳудро муҳофизат намо» бо теъдоди 3500 нусха нашр ва паҳн карда шуданд.

Дар ин раванд бо мақсади дастгирии кӯдакони дорои маъҷубият ва ятиму бепарастор аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар арафаи ҷашнҳои милливу байналмилалӣ ба муассисаҳои кӯдакона 12 боздидҳо анҷом дода шуда, вохӯриҳо доир гардиданд. Аз ҷумла, дар ҳамкорӣ бо мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Душанбе ва Ҳазинаи кӯдакони Созмони Милали Муттаҳид дар Тоҷикистон ба муносибати 30-солагии Конвенсияи Созмони Милали Муттаҳид дар бораи ҳуқуқи кӯдак дар бинои «Душанбе-плаза»

воҳӯрии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо кӯдакони дорои маъюбият ва волидайнӣ онҳо гузаронида шуд.

Дар арафаи Соли нав Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз Муассисаи давлатии “Маркази дастгирии оила ва кӯдак”-и №1 боздид намуда, ба тарбиятгирандагон тӯҳфаҳои солинавӣ тақдим намуд.

Боздиди ВХК аз Муассисаи давлатии “Маркази дастгирии оила ва кӯдак”-и №1 ш.Душанбе

Натиҷаҳои амалисозии Стратегияи фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамасола дар мизҳои муваффақ, ки дар арафаи Рӯзи байналмилалӣ маъюбон бо иштироки кормандони масъули Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, намоёндагони вазорату идораҳои дахлдор, раисон ва котибони комиссияҳои маҳаллӣ оид ба ҳуқуқи кӯдак, роҳбарони муассисаҳои таълимии мавриди санҷиш қарордодашуда ва рӯзноманигорон доир мегардиданд, баррасӣ ва муҳокима карда шуданд. Аз натиҷаи баррасӣ ва муҳокимаи масъалаҳо ба вазорату идораҳои дахлдор

чиҳати беҳтар намудани вазъи риояи ҳуқуқи кӯдакон тавсияҳои мушаххас пешниҳод шуданд.

Дар доираи амалисозии Стратегияи мазкур чиҳати иҷрои тавсияҳои Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи кӯдак аз натиҷаи баррасии Маърӯзаи муттаҳидаи сеюм-панҷуми Тоҷикистон оид ба рафти иҷрои Конвенсияи Созмони Милали Муттаҳид дар бораи ҳуқуқҳои кӯдак вобаста ба такмил додани механизми мурочиати кӯдакон “Тартиби қабул ва баррасии мурочиатҳои кӯдакон дар мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” таҳия ва бо фармони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон №72 аз 18 сентябри соли 2020 тасдиқ карда шуд.

Масъалаҳои вобаста ба таъмини ҳуқуқҳои кӯдакони дорои маъюбият, аз ҷумла ҳуқуқи онҳо ба таҳсил дар муҳити фарогир дар маърӯзаҳои солонаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди таҳлил қарор гирифта, чиҳати беҳтар намудани вазъ дар ин самт тавсияҳои дахлдор пешниҳод карда шуданд.

Натиҷаҳои амалисозии Стратегияи фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2020 нишон доданд, ки мутобиқ намудани инфрасохтори муассисаҳои таълимӣ ба эҳтиёҷоти кӯдакони дорои маъюбият, омода намудани омӯзгорон барои кор бо ин категорияи кӯдакон, ташкил ва дастгирии синфҳои захиравӣ дар муассисаҳои таълимӣ, қабул намудани Консепсияи нави таҳсилоти фарогир ва ба тасвиб расонидани Конвенсияи Созмони Милали Муттаҳид дар бораи ҳуқуқҳои маъюбон ба мақсад мувофиқ аст.

II. ВАЪЪИ РИОЪИ ӲУҚУҚУ ОЗОДИӲОИ КӲДАК ДАР ӲУМӲУРИИ ТОӲИКИСТОН

2.1. Ӳуқуқ ба таӲсил

ТаӲсилот омили муӲими рушди нерӯи инсонӣ аст. Аз ин рӯ, соӲаи маориф дар сиёсати давлатии Ӳукумати ӲумӲурии ТоӲикистон яке аз самтҳои афзалиятнок арзёбӣ гардида, дар ин раванд ҷиҳати таъмин намудани ҳуқуқ ба таӲсил, расидан ба Ӳадафҳои Рушди Устувор дар ин самт, мусоидат дар ҳалли мушкилоти дар соӲаи маориф ҷойдошта барномаҳои дахлдори стратегӣ амалӣ карда мешаванд.

Ҷиҳати беҳтар намудани дастрасии кӯдакон ба таӲсил теъдоди муассисаҳои таълимӣ тавассути бунёд ва азнавсозии онҳо сол аз сол зиёд мегардад. Тибқи маълумоти Вазорати маориф ва илми ӲумӲурии ТоӲикистон дар ҷумҳурӣ 3911 (соли 2019 - 3884) муассисаҳои таӲсилоти ҳамагонӣ фаъолият мекунанд, ки аз онҳо 312 (соли 2019 - 315) муассисаҳои таӲсилоти ибтидоӣ, 430 (соли 2019 – 442) муассисаҳои таӲсилоти умумии асосӣ ва 3169 (соли 2019 – 3127) муассисаҳои таӲсилоти миёнаи умумӣ мебошанд. Ӳамчунин, 150 муассисаҳои таълимии типии нав, аз ҷумла 75 Гимназия ва 75 Литсей фаъолият мекунанд.

Шумораи умумии хонандагон дар муассисаҳои мазкур 2 108 942 (соли 2019 - 2 033 900)-ро ташкил медиҳад. Ба онҳо 130 465 (соли 2019 - 124 593) нафар омӯзгорон таълиму тарбия медиҳанд, ки 59,3% (соли 2019 - 70%)-и онҳо занон мебошанд.

Масъалаи дастрасии кӯдакон ба таӲсилоти томактабӣ ҳалталаб боқӣ мемонад. Норасоии ин муассисаҳо дар ҷумҳурӣ ва махсусан дар минтақаҳои деҳот ҳанӯз ҷой дорад. Тибқи маълумоти Вазорати маориф ва илми ӲумӲурии ТоӲикистон айна ҳол дар ҷумҳурӣ 678 (соли 2019 - 662) муассисаи томактабӣ бо фарогирии 97164 нафар кӯдакон фаъолият мекунанд.

Соли 2020 паҳншавии бемории сироятии КОВИД-19 на танҳо ба иқтисоди ҷаҳонӣ, балки ба дигар соҳаҳои ҳаёт, аз ҷумла ба низоми маорифи давлатҳои дунё халали ҷиддӣ ворид кард. Пандемияи КОВИД-19 ба калонтарин халалдоршавии низоми маориф дар таърихи инсоният оварда расонид, ки он қариб 1,6 миллиард хонандагонро дар зиёда аз 190 давлат дар ҳамаи қитъаҳо фаро гирифт.

Таъсири пандемияи КОВИД-19 ба таҳсили кӯдакон дар Тоҷикистон низ бетаъсир намонд. Бо мақсади пешгирии паҳншавии ин бемории сироятӣ бо қарори Ситоди ҷумҳуриявӣ оид ба пурзӯр намудани чораҳои зиддиэпидемикӣ барои пешгирии интиқол ва пайдоиши сирояти нави коронавирус (COVID-19) дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 апрел то 16 августи соли 2020 хонандагон ба таътил рафтанд. Имтиҳонҳои аз синф ба синфгузаронӣ ва аттестатсияи хатми синфҳои 9 ва 11 муассисаҳои таҳсилоти умумӣ дар асоси ҷамъбасти чоракҳо сурат гирифт.

Қоидаҳои зиддиэпидемикӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии ҷумҳурии Тоҷикистон меҷаҳанд

Тибқи иттилои масъулини Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин давра бо мақсади таъмин намудани таҳсили ғосилавии

кӯдакон ба хонандагони синфҳои 9-11 дарсҳои телевизионӣ ташкил карда шуд.

Вазъи бинобар пандемияи COVID-19 баамаломата боиси мушкилот дар низоми маориф дар миқёси ҷаҳон ва аз ҷумла дар Ҷумҳурии Тоҷикистон гашт. Нарасидани компютер барои ҳар як хонанда дар оилаҳо, суст будани суръати интернет ва гаронии арзиши он ва набудани барномаҳои махсуси таълимии электронӣ аз ҳар як фан барои ташкили дарсҳои фосиловӣ таъсир расонд.

Мутобиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи маориф” гирифтани таҳсилоти умумии асосӣ ҳатмӣ аст, аммо дар таҷриба ин меъёр баъзан риоя намешавад. Тибқи маълумоти Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар фаъолияти назоратии мақомоти прокуратура дар самти ба таълими ҳатмии умумии асосӣ фаро гирифтани кӯдакон 135 ҳолати вайронкунии қонун муайян карда шуда, 133 нафар падару модар (соли 2019 - 125) барои моневъ шудан ба гирифтани маълумоти ҳатмии умумии асосӣ (нуҳсола) бо моддаи 164 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷавобгариӣ ҷиноятӣ қашида шудаанд.

Соли 2020 Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати мусоидат ба риояи ҳуқуқи кӯдак ба таҳсил як қатор корҳоро ба анҷом расонд.

Дар самти ҳуқуқ ба таҳсил соли 2020 ба унвони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 12 (2019 - 10) муроҷиати шаҳрвандон ворид шуданд. Шаҳрвандон дар муроҷиатҳои худ оид ба ҷойгир намудани кӯдакон ба мактаб-интернат, дар Маркази дастгирии оила ва кӯдаки шаҳри Душанбе ҷой додани кӯдакони модари бемории рӯҳидошта, қабул кардани кӯдакон ба муассисаҳои таълимӣ дар шаҳри Душанбе, идома додани таҳсил баъди ҳатми мактаб-интернат мусоидат пурсида, нисбати рафтори ғайриқонунии баъзе омӯзгорон шикоят кардаанд.

Ваколатдор оид ба ҳукуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи салоҳияти худ ҷиҳати ҳалли мушкилоти дар мурочиатҳо баёншуда мусоидат намуд. Аз ҷумла, мурочиати яtimi кулл К.М. оид ба идома додани таҳсил дар мактаби олий баъди хатми мактаб-интернат ва мурочиати шахрванд Д.Т.М оид ба қабул намудани фарзандаш ба синфи якуми яке аз муассисаҳои таълимии пойтахт ҳалли мусбии худро ёфтанд.

Мутобиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи маориф” фаъолияти омӯзгорӣ бояд дар асоси эҳтироми ҳукуку озодиҳои таълимгирандагон ба роҳ монда шавад. Дар таҷриба баъзан вайрон кардани принсипи мазкур ва татбиқи усулҳои ғайримуқаррарии тарбия ҷой доранд. Тибқи маълумоти Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2020 вобаста ба ҳолатҳои мазкур 12 парвандаи ҷиноятӣ бо моддаи 174 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон (ичро накардани уҳдадориҳо оид ба таълиму тарбияи ноболиғ) оғоз карда шуда, гунаҳкорон ба ҷавобгарӣ кашида шудаанд.

Ба Ваколатдор оид ба ҳукуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ҷунин мазмун шахрванд Ҳ.Д.В. мурочиат намуда, оид ба рафтори ғайриқонунии директори яке аз муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ дар шаҳри Душанбе шикоят кардааст. Шикояти мазкур дар ҳамкорӣ бо Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамачониба санчида шуда, ҷораҳои қонунӣ андешида шуданд.

Соли 2020 аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳукуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади муайян намудани вазъи риояи ҳукуқи кӯдакон ба таҳсил дар 10 муассисаҳои таълимӣ, аз ҷумла дар муассисаҳои таҳсилоти томактабии №41 ноҳияи И. Сомонӣ ва №157 ноҳияи Синои ш. Душанбе, инчунин муассисаҳои таҳсилоти ҳамагонии №101 н.Сино ва №24 н. Фирдавсии ш. Душанбе, №1 ноҳияи Мурғоби ВМКБ, №52 шаҳри Исфара ва №51 шаҳри Кӯлоб, инчунин дар Мактаб-интернати наздимактабии №5 дар н. Мурғоби ВМКБ, Мактаб-интернат барои кӯдакони қувваи

босирашон сушт ва зарири шаҳри Исфара ва Мактаб-интернати ёрирасони №1 дар шаҳри Кӯлоб санчишу мониторингҳо гузаронида шуданд.

Санчиши Кӯдакистони №41 ноҳияи И. Сомонӣ ва Ширхоргоҳ-кӯдакистони №157 ноҳияи Синои ш. Душанбе нишон медиҳад, ки дар муассисаҳои зикршуда таълиму тарбия тибқи талаботи қонунгузорӣ ва дар сатҳи зарурӣ ба роҳ монда шуда бошад ҳам, баъзе мушкилиҳо қой доранд. Аз ҷумла, дар Кӯдакистони №41 то ҳол ба шабакаи умумишаҳрии гармидиҳӣ пайваست нашудани муассиса ва норасоии тахтаҳои электронӣ, дар Ширхоргоҳ-кӯдакистони №157 низ набудани тахтаҳои электронӣ ва айвончаҳои замонавӣ ба назар мерасанд.

Мониторинги фаъолияти муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ нишон медиҳад, ки барои дастрасии кӯдакон ба таҳсил асосан шароит муҳайё аст ва роҳбарияти муассисаҳои таълимӣ ҷиҳати таъмин намудани таълиму тарбияи кӯдакон дар сатҳи зарурӣ пайваста чораҷӯӣ менамоянд.

Рафти санҷиш дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №101 ш.Душанбе

Новобаста аз андешидани тадбирҳо дар ин самт баъзе мушкилиҳо қой доранд. Таҳлили натиҷаҳои санчишу мониторингҳои гузаронидашуда ду намуди мушкилиҳоро дар самти дастрасии кӯдакон ба таҳсил муайян

намуд. Яке аз онҳо хоси ҳамаи муассисаҳои таълимӣ буда, дигаре хоси муассисаҳои таълимии минтақаҳои алоҳидаи ҷумҳурӣ мебошанд.

Аз ҷумлаи мушкилиҳои хоси ҳамаи муассисаҳои таълимии санҷидашуда кӯҳна будани китоби дарсии “Ҳуқуқи инсон”, ба таври зарурӣ иҷро нашудани Барномаи давлатии таъмини муассисаҳои таҳсилоти умумии ҷумҳурӣ бо кабинетҳои фанӣ ва озмоишгоҳҳои мутахассиси таълимӣ барои солҳои 2018 - 2020, маҳдуд будани номгӯи касбу ҳунароҳо барои духтарону писарон, нокифоя будани тахтаҳои электронии бо интернет пайваست, набудани раваншиносон дар баъзе муассисаҳои таълимӣ, бо курсҳои тақмили ихтисоси вобаста ба ҳуқуқҳои кӯдак, аз ҷумла кӯдакони маъҷубиятдошта ба таҳсили фарогир фаро гирифта нашудани омӯзгорон мебошанд.

Кӯҳнаву фарсуда будани биноҳои таълимӣ дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №52 дар шаҳри Исфара ва муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №1 ноҳияи Мурғоб, ки барои ҳаёти кӯдакон хатар эҷод меkunанд аз ҷумлаи мушкилоти хоси муассисаҳои таълимии минтақаҳои алоҳидаи ҷумҳурӣ мебошанд.

Санҷиши муассисаҳои таълимии ноҳияи Мурғоб нишон дод, ки дар онҳо нарасидани китобҳои дарсӣ барои кӯдакони ақаллиятҳои миллӣ (қирғизҳо), раваншиносон ва дастрас набудани хатти оби нӯшокӣ ҷой доранд. Аксарияти омӯзгорон ва хонандагон бо забони давлатӣ озода нахарф зада наметавонанд. Аз ин лиҳоз, аз ҷониби роҳбарияти ноҳия ва маъмурияти муассисаҳои санҷидашуда хоҳиш карда шуд, ки ҷиҳати фароҳам овардани муҳити забони тоҷикӣ дар ҳудуди ноҳия мусоидат карда шавад.

Санҷиши фаъолияти муассисаҳои кӯдакона, аз ҷумла муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №1, Мактаб-интернати наздимақтабии №5 ва Маркази саломатӣ дар ноҳияи Мурғоби ВМКБ дар доираи амалисозии Нақшаи миллии амалҳо ҷиҳати иҷрои тавсияҳо вобаста ба Гузориши

муттаҳидаи сеюм-панҷуми Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба рафти иҷрои Конвенсияи Созмони Милали Муттаҳид дар бораи ҳуқуқи кӯдак барои солҳои 2018-2022 дар самти ҳамгироии кӯдакони ақаллиятҳои миллӣ гузаронида шуданд.

Зимни гузаронидани санҷишу мониторингҳои муассисаҳои таълимӣ бо мақсади пешгирӣ намудани зӯрварӣ нисбати кӯдакон дар оила, муассисаҳои таълимӣ ва ҷомеа аз ҳисоби хонандагони синфҳои болоӣ фокус-гурӯҳҳо ташкил карда шуда, бо онҳо дар мавзӯи “Зӯрварӣ нисбати кӯдакон” сӯҳбатҳо гузаронида шуданд.

Зимни санҷишҳо бо кӯдакон сӯҳбатҳои алоҳида оид ба масъалаҳои мубрами рӯз доир мегарданд

Натиҷаҳои мониторингу вохӯриҳо дар мизи мудаввари Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон рӯзи 1 декабри соли 2020 ҷамъбаст карда шуда, ба вазорату идораҳои дахлдор тавсияҳои мушаххас пешниҳод карда шуданд.

Ҷиҳати беҳтар намудани вазъи ҳуқуқи кӯдак ба таҳсил тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- андешидани чораҳо ҷиҳати азнавсозии муассисаҳои таълимӣ ва тақвият додани заминаҳои моддӣ-техникии онҳо;

- таъмини риояи ҳуқуқи кӯдак дар раванди таълим.

- дар таҳрири наф таҳия намудани китоби дарсии “Ҳуқуқи инсон” бо забонҳои давлатӣ ва русӣ;

- тақвият додани дониши хонандагон оид ба санадҳо ва механизмҳои миллӣ ва байналмилалӣ оид ба ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои кӯдак;

- тақвият додани фаъолият дар самти ҳамгироии кӯдакони ақаллиятҳои миллӣ ва зиёд намудани соатҳои дарсӣ аз фанни забони давлатӣ.

2.2. Ҳукуки кӯдак ба ҳаёт ва саломатӣ

Ҳукуки кӯдак ба ҳаёт ва саломатӣ дар Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон кафолат дода шуда, бо маҷмӯи меъёрҳои дар қонунгузорию соҳавӣ пешбинишуда таъмин мегардад.

Дар натиҷаи тадбирҳои андешидашуда дар Тоҷикистон сатҳи ғавти кӯдакон, аз ҷумла кӯдакони то яксола сол то сол кам мегардад. Тибқи таҳлилҳо дар замони соҳибистиклолӣ нишондиҳандаи умумии ғавт қариб ду баробар, аз ҷумла ғавти кӯдакони синни то панҷсола 3,2 баробар кам шудааст. Ғавти кӯдакони то яксола дар соли 2020 дар ҷумҳурӣ 3 303 нафарро ташкил додааст, ки назар ба соли 2019 (3624) 321 нафар кам мебошад.

Яке аз хатарҳои ҷиддӣ ба ҳаёт ва саломатии кӯдакони синну соли гуногун осебҳои тасодуфӣ мебошанд. Кӯдакон бештар аз ҷароҳатҳои меғавтанд, ки дар натиҷаи садамаҳои нақлиётӣ, сӯхтор, ғарқшавӣ ва дигар ҳолатҳо гирифтаанд.

Тибқи маълумоти Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2020 дар натиҷаи садамаҳои нақлиётӣ 77 нафар, ҳодисаҳои сӯхтор 9 нафар ва ғарқшавӣ 30 нафар кӯдакон ба ҳалокат расидаанд.

Сабаби дигари ғавти кӯдакон худкушии онҳо мебошад. Соли 2020 дар миқёси ҷумҳурӣ 78 (2019-69) нафар ноболиғон худкушӣ кардаанд, ки аз инҳо 39 (2019-35) нафар писарон ва 39 (2019-34) нафарашон духтарон мебошанд. Ҳамчунин 28 нафар ноболиғон суиқасд ба худкушӣ кардаанд. Сабабу омилҳои худкушии ноболиғон гуногун буда, аз ҷумла дар 36 ҳолат аз сабаби бемории руҳӣ, дар 4 ҳолат муноқишаҳои оилавӣ ва дар 38 ҳолатҳои дигар бо сабабҳои номаълум арзёбӣ мегардад.

Ҷиҳати пешгирии ҳолатҳои худкушии ноболиғон ва суиқасд ба он роҳандозӣ намудани чораҳои пешгирӣ, аз ҷумла муайян намудани сабабу омилҳои он, вазъи оилаҳои носолим, баланд бардоштани малакаи педагогӣ-психологӣ омӯзгорон, расонидани кӯмаки саривақтии

психологӣ ба кӯдаконе, ки майли худкушӣ доранд ва баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии ҷомеа нақши муҳим дорад. Дар пешгирии худкушии ноболиғон психологҳо нақши калидӣ доранд, вале на дар ҳамаи муассисаҳои кӯдакона психологҳо фаъолият мекунанд.

Ба ғайр аз оқибатҳои марговар чунин ҳолатҳо боиси ҷароҳат бардоштани кӯдакон мегарданд, ки баъзан ба маъюбияти кӯдакон оварда мерасонад. Масалан, дар соли 2020 дар натиҷаи садамаи нақлиётӣ 269 кӯдак ҷароҳат бардоштааст.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати рушди инфрасохтори соҳаи тандурустӣ ва беҳтар намудани сифати хизматрасонии тиббӣ, тарғибу ташвиқи тарзи ҳаёти солим, солимии кӯдак, пешгирии бемориҳои кӯдакона, таъмини кӯдакон бо ғизои хушсифат ва ғайра тадбирҳои зарурӣ андешида мешаванд.

Дар самти мазкур ҳуҷҷатҳои зиёди барномавӣ, аз ҷумла Стратегия оид ба ғизо ва фаъолияти ҷисмонӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2015-2024, Стратегияи рушди устувори ғизои мактабӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2027, Барномаи давлатии солимии репродуктивӣ барои солҳои 2019-2022, Барномаи пешгирии фарбеҳӣ ва ташаккули ғизои солим дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2019-2024, Барномаи миллӣ оид ба муқовимат ба вирусӣ норасоии масунияти одам барои солҳои 2017-2020 ва дигарҳо амалӣ шуда истодаанд.

Тибқи маълумоти оморӣ дар ҷумҳурӣ то соли 1991 ҳамагӣ 2862 муассисаи тандурустӣ фаъолият менамуд. Ба шарофати сиёсати созандаву бунёдкоронаи роҳбарияти олии кишвар дар даврони соҳибистиқлолӣ ин шумора ба 4369 адад баробар гардида, соҳтмони дахҳо муассисаҳои тандурустӣ ба нақша гирифта шудаанд.

Пешгирии бемории кӯдакон яке аз вазифаҳои аввалиндараҷаи волидайн ва мақомоти ваколатдори давлатӣ дар соҳаи тандурустӣ ба ҳисоб меравад. Кӯдакон бояд давра ба давра ҳатман аз муоинаи тиббӣ гузаронида

шаванд ва ба воситаи эмкунии пешгирикунанда аз бемориҳо ҳифз карда шаванд. Масалан, соли 2020 теъдоди кӯдакони мубталои бемориҳои сироятӣ, аз ҷумла бемории сил (421 нафар) нисбат ба соли 2019 (584 нафар) 163 нафар кам шудааст.

Дар баробари дастовардҳо дар ин самт баъзе мушкилиҳо низ ба назар мерасанд. Аз ҷумла, зиёдшавии гирифтории кӯдакон ба бемории ВНМО, диабетӣ қанд, нуқсонҳои модарзодии дил ва камхунӣ ташвишоваранд. Мувофиқи маълумоти Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҷумҳурӣ 1 079 (2019-759) нафар кӯдакони то 18-солаи гирифтори ВНМО, 933 нафар гирифтори бемории қанд, 4001 нафар кӯдакон мубталои бемориҳои дил ва 33 447 нафар бо камхунӣ ба қайд гирифта шуда, таҳти табобат ва назорат қарор доранд.

Аз сабаби кам ҷудо гардидани маблағ ҳамасола танҳо то 200 нафар кӯдакони мубталои бемориҳои дил ҷарроҳӣ мешаванд, ки қонеъкунанда намебошад.

Мутахассисон сабабу омилҳои зиёдшавии чунин бемориҳоро дар камҳаракатӣ, истеъмоли нодурусти маводи ғизоӣ, пурхурӣ, фарбеҳӣ ва ғайраҳо мебинанд. Инчунин пешгирии воридшавии ғизои кӯдаконаи ба талабот номутобиқ, доруҳои пастсифату муҳлаташон гузашта низ метавонад барои кам гардидани чунин бемориҳо мусоидат намояд.

Таъмини беҳатарӣ, риояи қоидаҳои беҳдоштӣ ва пешгирии паҳншавии бемориҳои сироятӣ яке аз самтҳои асосии ҳифзи саломатии аҳоли ба ҳисоб меравад.

Соли 2020 ҷомеаи ҷаҳонӣ бо бемории сироятии COVID-19 рӯ ба рӯ шуд. Аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати пешгирӣ ва паҳншавии пандемияи мазкур чораҳои зарурии ташвиқотиву фаҳмондадиҳӣ, безараргардонии маҳалҳои зист, хонаҳои истиқоматию муассисаҳои иҷтимоӣ ва ташкилоту корхонаҳои давлатӣ андешида шуда,

ҳолатҳои ба бемории сироятии COVID-19 гирифта шудани кӯдакон дар ҷумҳурӣ ба қайд гирифта нашуданд.

Омили дигаре, ки ба ҳаёт ва саломатии кӯдак таъсир мерасонад, ғизои солим мебошад. Ғизои нокифоя кӯдакро аз рушду инкишоф боздошта, муқобилияти узвҳоро ба беморӣ суст менамояд ва яке аз сабабҳои афзоиши бемориҳои ғайрисироятӣ ва фавти модару кӯдак ба ҳисоб меравад.

Тибқи маълумоти Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон агар соли 2014 ҳамагӣ 21 фоизи хонандагони синфҳои ибтидоӣ бо ғизои мактабӣ фаро гирифта шуда бошанд, ин рақам соли 2020 ба 45,5 фоиз расонида шудааст.

Бо мусоидати Барномаи умумичаҳонию озӯкаи Созмони Милали Муттаҳид зиёда аз 410 000 мактаббачагони синфҳои 1 то 4 дар 2000 мактаб бо ғизои гарм ва солим таъмин гардидаанд.

Норасоии ғизо метавонад ба камхунӣ, бо вазни кам таваллуд шудани кӯдакон, суст шудани инкишофи ҷисмонии онҳо, осеб дидани мағзи сар, суст шудани қобилияти худмуҳофизатии организм оварда расонад. Аз ҷумла тибқи маълумотҳои воридшуда соли 2020 дар ҷумҳурӣ 33 447 (2019 - 26 760) нафар кӯдакон бо бемории камхунӣ ба қайд гирифта шудааст.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ ҷиҳати амалигардонии ҳуқуқи кӯдакон ба ҳаёт ва саломатӣ дар доираи салоҳияти худ мусоидат менамояд. Бо мақсади муайян намудани вазъи хизматрасонии тиббӣ ба кӯдакон аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2020 дар марказҳои саломатии шаҳрии №2 ва №3 шаҳри Душанбе ва Шабакаи муассисаҳои кӯмаки аввалияи тиббию санитарии ноҳияи Мурғоби ВМКБ санҷиш гузаронида шуд.

Натиҷаи санчишҳо нишон медиҳад, ки дар марказҳои номбаршуда хизматрасонии тиббӣ хуб ба роҳ монда шуда бошад ҳам, дар самти мазкур баъзе мушкилиҳо ҷой доранд. Хусусан дар ноҳияҳои дурдаст норасоии мутахассисон дар муассисаҳои тиббӣ ба мушоҳида мерасад, ки сабаби онро кормандони соҳа дар кам будани маош, набудани имтиёзҳо ва ба муҳочирати меҳнатӣ рафтани мутахассисон мебинанд. Ғайр аз ин дар ноҳияҳои дурдаст нарасидани таҷҳизотҳои тиббӣ, аз қабили таҷҳизотҳои ултрасадо, рентген, флюорограф, ЭКГ, таҷҳизотҳои озмоишгоҳӣ мушоҳида мешавад, ки ба шаҳрвандон ва ҳуди табибон мушкилӣ меорад. Дар баъзе муассисаҳои тиббӣ дастгоҳу таҷҳизотҳо, хусусан таҷҳизотҳои озмоишӣ фарсуда гардида, ба талаботи имрӯза ҷавобгӯ нестанд.

Санчишҳо дар муассисаҳои таълимӣ низ баъзе мушкилотро дар ин самт муайян намуданд. Масалан, на дар ҳамаи муассисаҳои таълимии ноҳияҳои дурдасти ҷумҳурӣ ошхонаҳо фаъолият мекунанд ва агар фаъолият кунанд ҳам, ба талаботи санитарияи гигиенӣ ҷавобгӯ нестанд. Инчунин мизу курсӣ, таҷҳизотҳо барои омода намудани ғизо дастрас нестанд. Дар баъзе ошхонаҳои мактабҳо маълумоти касбӣ надоштани ошпазҳо, аз ҷониби баъзе роҳбарони муассисаҳо дуруст ба роҳ монда нашудани назорат аз болои ғизои мактабӣ, набудани оби нӯшокӣ, обгармкунак ва зарфҳои хӯрокхӯрӣ ба назар мерасанд.

Дар самти ҳуқуқи кӯдак ба ҳаёт ва саломатӣ тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- андешидани тадбирҳои иловагӣ ҷиҳати таъмини беҳатарии кӯдакон, ҳифзи ҳаёт ва саломати онҳо;

- андешидани тадбирҳо дар самти пешгирӣ ва табобати нуқсонҳои модарзодии дил, бемориҳои диабетӣ қанд, камхунӣ ва ВНМО дар байни кӯдакон;

- беҳтар намудани заминаҳои моддӣ-техникии озмоишӣ низомии тандурустӣ дар ноҳияҳои дурдаст;

- риояи меъёрҳои санитарӣ, регламенти бехатарии маҳсулоти хӯрокворӣ.

2.3. Ҳуқуқҳои кӯдакони дорои маъюбият

Дастгирии иҷтимоии кӯдакони дорои маъюбият яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати иҷтимоии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб рафта, барои ноил шудан ба натиҷаҳои назаррас дар самти мазкур ҳадафҳои мушаххас муайян шудаанд.

Фароҳам овардани шароит ҷиҳати дастрасии хизматрасониҳо, фарогирӣ бо таълиму касбомӯзӣ ва шуғл, мутобиқгардони муҳити зист ва инфрасохтор, таъсиси марказҳои махсусгардонишудаи тавонбахшӣ ва барқарорсозии саломатӣ, барқарорсозӣ ва ҳамгироии иҷтимоии шахсони маъюбиятдошта дар ҷомеа, рушди хизматрасониҳои тиббӣю генетикӣ барои муайянсозии барвақтии нуқсонҳои модарзодии инкишоф ва ғайраҳо аз ҷумлаи чунин ҳадафҳо мебошанд.

Тадбирҳои дахлдор ҷиҳати расидан ба ҳадафҳои болозикр дар “Нақшаи миллии амалҳо оид ба омодагии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои тасдиқ ва амалинамоии Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъюбон”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон №116 аз 27.02.2020 тасдиқ гардидааст, роҳандозӣ шудаанд.

Айни ҳол тибқи маълумоти Агентии суғуртаи иҷтимоӣ ва нафақаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон шумораи умумии кӯдакони дорои маъюбият дар ҷумҳурӣ 29 793 нафарро ташкил медиҳанд, ки нисбат ба соли гузашта 1167 нафар зиёд аст. Тавре аз маълумоти пешниҳодгардида бармеояд, ҳамасола дар ҷумҳурӣ аз 700 то 1000 нафар кӯдакони дорои маъюбият зиёдтар ба қайд гирифта мешаванд.

Шумораи кӯдакони дорои маъюбият

Сол	2016	2017	2018	2019	2020
Шумора	25 846	26 025	27 712	28 626	29 793

Сабабҳои маъюбшавии кӯдакон асосан бемориҳои сироятӣ ва ғайрисироятӣ, нуқсонҳои модарзодӣ, таваллуди кӯдак аз никоҳи

хешутаборӣ, бемориҳои асабу рӯҳӣ, сатҳи некуаҳволӣ ва дастрасӣ ба кӯмакҳои тиббию санитарӣ, осеббинӣ ҳангоми таваллуд, захмбардорӣ ва ғайраҳо мебошанд.

Маъюбии кӯдаконро тавассути эмгузаронии саривактӣ, даст кашидан аз никоҳи хешутаборӣ, саривакт ба қайд гирифтани ҳомиладорӣ, ташхисҳои саривактӣ ва муайяннамоии барвақтии нуқси физиологӣ метавон пешгирӣ кард. Вобаста ба ин соли 2020 дар доираи татбиқи “Барномаи миллии тавонбахшии маъубон барои солҳои 2017-2020” аз ҷониби Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон “Тартиби гузаронидани скрининги дарёфти саривактии кӯдакони гирифтори нуқсонӣ инкишоф дар сатҳи шабакаи муассисаҳои кумаки аввалияи тиббию санитарии шахру ноҳияҳои ҷумҳурӣ” таҳия ва тасдиқ гардида, қорҳои муайян дар ин самт амалӣ карда мешаванд. Аз ҷумла, дар муассисаи давлатии “Пажӯҳишгоҳи акушерӣ, гинекологӣ ва перинатологӣ” 7 370 занони ҳомиладор аз ҷунин скрининг гузаронида шуда, дар 115 зани ҳомиладор нуқсонҳои модарзодии тифл муайян карда шуд.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани шароити иҷтимоии кӯдакони дорои маъубият бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 04.08.2020, №1580 аз 1 сентябри соли 2020 нафақаи онҳо 50 фоиз зиёд карда шуда, андозаи он ба нафақаи нафақагироне, ки тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи нафақаҳои суғуртавӣ ва давлатӣ” муқаррар гардидааст, баробар карда шуд. Айни ҳол андозаи нафақаи кӯдакони дорои маъубият ба 310 сомонӣ баробар аст.

Бо мақсади таъмини фаъолнокӣ, мустақилият ва ҳамгироии кӯдакони дорои маъубият ба ҷомеа дар ҷумҳурӣ 42 адад марказҳои хизматрасонии иҷтимоӣ фаъолият менамоянд, ки дар онҳо 3 434 нафар ё 11,6 фоизи кӯдакони дорои маъубият ба хизматрасонии иҷтимоӣ фаро гирифта шудаанд. Барои таъмини таҳсили фарогири ин гурӯҳи кӯдакон аз ҷониби

марказҳо соли 2020 272 нафар ба боғча ва мактабҳои ҳамагонӣ фиристода шуданд.

Ҳамгироии иҷтимоии кӯдакони дорои маъюбият тақозо менамояд, ки оилаҳои кӯдакони маъюбидошта муайян карда шуда, малакаи волидайн оид ба нигоҳубини чунин кӯдакон баланд ва тарбияи онҳо дар муҳити оила ба роҳ монда шавад. Инчунин ба муассисаҳои будубоши доимӣ ҷойгир намудани ин кӯдакон пешгирӣ ва дастгирии иҷтимоии онҳо мувофиқи мақсад аст.

Монеаҳо дар муҳити атроф, аз ҷумла набудани пандусҳо ё ба меъёрҳо ҷавобгӯ набудани онҳо, набудани аломатҳои иттилоотии ҳаракат ва роҳнамоӣ дар биноҳо, роҳҳо ва дигар ҷойҳо, инчунин мушкilot дар самти дастрасӣ ба воситаҳои техникии тавонбахшӣ фаъолнокии кӯдакони дорои маъюбиятро мушкil мегардонад.

Мушкilotи мазкур зимни санҷишу мониторингҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии №24 ва №101, марказҳои саломатии шаҳрии №2 ва №3 шаҳри Душанбе ва муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №1 ноҳияи Мурғоб низ ба назар расиданд. Масалан, муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №24 соли 1978 ва муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №101 соли 2016 ба истифода дода шудаанд, вале дар дохили биноҳои мазкур шароит барои кӯдакони дорои маъюбият муҳайё нашудааст. Дар марказҳои саломатии санҷидашуда ҳуҷраҳои духтурони соҳавӣ дар ошёнаҳои болоӣ қарор дошта, бо аробачаи маъюбӣ баромадан ғайриимкон аст.

*Муассисаҳои тандурустии пойтахт ба талаботи
кӯдакони дорои маъюбият асосан ҷавобгӯ мебошанд*

Қонунгузорӣ забони имову ишораро барои кӯдакони дорои маъюбият ҳамчун воситаи муошират эътироф намудааст. Ҳамчунин ин кӯдакон дар баробари дигарон ба гирифтани иттилоот ҳуқуқ доранд, аммо дар шабакаҳои телевизионӣ забони имову ишора истифода бурда намешавад.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки бинобар набудани маҳзани ягонаи иттилоотӣ оид ба кӯдакони дорои маъюбият, паст будани сатҳи огоҳии волидайнӣ кӯдакони дорои маъюбият дар бораи зарурати сари вақт ба қайд гирифтани ин кӯдакон барои беҳтар намудани хизматрасониҳо ба онҳо ва қабули қарорҳо дар ин самт монеа эҷод менамоянд.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ дар доираи салоҳияти худ ба ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдакони дорои маъюбият мусоидат мекунад. Соли 2020 дар ин самт ду ҳолати алоҳида вобаста ба муайян намудани маъюбӣ баррасӣ гардиданд. Аз ҷумла, Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз шабакаҳои иҷтимоӣ оид ба мушкилӣ дар муайян намудани маъюбии се кӯдаки хурдсол, ки дар парастории бобою бибиашон дар ноҳияи Рӯдакӣ қарор доранд, иттилоъ пайдо намуда, онро пайгирӣ намуд. Дар ҳолати дигар шахрванд С.С. ба Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати мусоидат дар муайян намудани маъюбияти бародараш муроҷиат намуд. Бо

мақсади таъмини манфиатҳои беҳтарини кӯдакон дар ҳар ду ҳолат маъюбии кӯдакон муайян гардида, ба онҳо нафақаи маъюбӣ таъин карда шуд.

Дар самти таъмини ҳуқуқҳои кӯдакони дорои маъюбият тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- андешидани чораҳо дар самти дастгирии иҷтимоии волидон ҷиҳати аз муассисаҳои будубоши доимӣ ба оила баргардонидани кӯдакони дорои маъюбият;

- мутобиқ намудани инфрасохтори муассисаҳои иҷтимоӣ ба эҳтиёҷоти кӯдакони дорои маъюбият;

- баланд бардоштани сатҳи иттилоотонии ҷомеа, аз ҷумла кӯдакони дорои маъюбият ва волидайнӣ онҳо;

- ташивиқ тарзи модели муносибати ба ҳуқуқи инсон асосёфта нисбат ба кӯдакони дорои маъюбият;

- таъсис додани маҳзани (фехристи) ягонаи кӯдакони дорои маъюбият дар ҷумҳурӣ.

2.4. Ҳуқуқи кӯдакони дорои маъюбият ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир

Ҷиҳати таъмин намудани муҳити фарогир барои дастрасии баробари кӯдакони дорои маъюбият ба таҳсил дар ҳамаи зинаҳои таҳсилот дар доираи Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои то соли 2020, Барномаи миллии тавонбахшии маъюбон барои солҳои 2017-2020, Нақшаи миллии амалҳо оид ба омодагии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои тасдиқ ва амалинамоии Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъюбон тадбирҳои дахлдор пешбинӣ шудаанд.

Ташкили шароит барои дастрасии баробари кӯдакони маъюб ба таҳсил, омодагии касбии омӯзгорон барои кор бо кӯдакони маъюб, таҳия намудани стандартҳои таҳсилоти умумӣ бо дарназардошти принципи дастрасии шахсони дорои маъюбият ба таҳсил, иттилоотонии аҳоли дар бораи таҳсилоти фарогир, таъминоти шахсони дорои маъюбият бо маводҳои таълимӣ аз ҷумлаи ин тадбирҳост.

Тибқи маълумотҳои расмӣ соли хониши 2020-2021 дар муассисаҳои таҳсилоти ҳамагонии ҷумҳурӣ 7362 нафар кӯдакони дорои маъюбият (2922 духтар) ба таълиму тарбия фаро гирифта шудаанд, ки аз онҳо 2517 нафар кӯдакони ақлан ва ҷисман носолим, 2088 нафар кӯдакони зарир ва биноияшон сушт, 511 нафар кӯдакони деркаршуда ва шунавоияшон сушт, 159 нафар кӯдакони ношунаво, 846 нафар кӯдакони гунг, 1241 нафар кӯдакони фалаҷи сутунмуҳра ба таълиму тарбия фаро гирифта шудаанд. Инчунин 975 нафар (377 духтар) ба таҳсили хонагӣ фаро гирифта шудаанд. Теъдоди кӯдакони дорои маъюбият дар муассисаҳои таълимии томақтабӣ 363 нафарро (151 духтар) ташкил медиҳад.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз оғози фаъолияти худ ба таҳсили кӯдакони дорои маъюбият дар муҳити фарогир аҳамияти хосса медиҳад ва самти мазкур дар Стратегияи Ваколатдор оид

ба ҳукуки кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2020 ҳамчун самти афзалиятноки фаъолият муайян шудааст.

Дар доираи амалисозии бандҳои дахлдори Нақшаи миллии амалҳо барои солҳои 2018-2022, Стратегияи Ваколатдор оид ба ҳукуки кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2020 ва Барномаи амали мақомоти Ваколатдор оид ба ҳукуки инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2020 бо мақсади муайян намудани вазъи дастрасии кӯдакон, аз ҷумла кӯдакони дорои маъҷубият ба таҳсил дар муҳити фарогир дар муассисаҳои таҳсилоти томактабии №41 ноҳияи И. Сомонӣ ва №157 ноҳияи Синои ш. Душанбе, инчунин муассисаҳои таҳсилоти ҳамагонии №101 н.Сино ва №24 н. Фирдавсии ш. Душанбе, №1 ноҳияи Мурғоби ВМКБ, №52 шаҳри Исфара ва №51 шаҳри Кӯлоб, инчунин дар Мактаб-интернати наздимактабии №5 дар н. Мурғоби ВМКБ, Мактаб-интернат барои кӯдакони қувваи биноияшон суст ва зарири шаҳри Исфара ва Мактаб-интернати ёрирасони №1 дар шаҳри Кӯлоб санчишҳо гузаронида шуданд.

Дар гузаронидани санчишҳо намоёндагони сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ аз ташкилотҳои ҷамъиятии “Ассотсиатсияи волидони кӯдакони дорои маъҷубият”, “Рушди инклюзия” ва “Ҳаёт дар оила” ҷалб карда шуданд, зеро фаъолияти ин ташкилотҳои ҷамъиятӣ бо масъалаҳои кӯдакони дорои маъҷубият вобастагии зич дорад.

Зимни санчишҳо пеш аз ҳама ба эҳтиёҷоти кӯдакони маъҷуб мутобиқ будани инфрасохтори муассисаҳои таълимӣ диққат дода шуд. Аз санчишҳо бармеояд, ки инфрасохтори муассисаҳои таълимии ш. Душанбе асосан ба талаботи низоми таҳсилоти фарогир мутобиқат мекунанд. Ҳамзамон, инфрасохтори дохилии онҳо ба эҳтиёҷоти кӯдакони дорои маъҷубият чандон мутобиқ нест. Аз ҷумла, таҷҳизоти махсус барои ба ошёнаҳои болоӣ баромадан, дастқапакҳо дар долонҳо, ҳочатхонаҳои махсус ва ғайраҳо ба назар намерасанд.

Кӯдакони дорои маъюбият, ки дар муассисаҳои зикршуда таълиму тарбия мегиранд, қобилияти мустақилона ҳаракат кардан ва худидоракуниро доранд. Масалан, дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №24 ноҳияи Фирдавсии шаҳри Душанбе 45 нафар кӯдакони дорои маъюбият ба таълиму тарбия фаро гирифта шуда, 3 нафари онҳо бо қарори Шӯрои педагогии муассисаи таълимӣ ба таҳсили хонагӣ фаро гирифта шудаанд.

Дар муассисаи мазкур ин кӯдакон, инчунин кӯдакони یتими кулл (7 нафар) ва یتим (63 нафар) зери ғамхорӣ доимии роҳбарияти муассисаи таълимӣ ва мақомоти иҷроияи ноҳия қарор доранд ва тибқи имкониятҳои мавҷуда бо либоса ва маводи конселярӣ таъмин карда шуда, онҳо аз пардохти маблағи китобҳои дарсӣ озод карда шудаанд. Ҳамасола аз ҷониби Иттиҳодияи нассочии шаҳри Душанбе барои 12 нафар кӯдакони маъюб ва یتим сару либос ҳада карда мешавад.

Ҳамзамон, санҷишҳо нишон доданд, ки дар муассисаҳои санҷидашуда баъзе мушкилот ҷой доранд. Аз ҷумла, дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №52 шаҳри Исфара аз 4 бинои мавҷуда, ки барои таълиму тарбияи 1200 хонанда пешбинӣ шудаанд, як бинои таълимӣ ғайриҷараёнд ва новобаста аз сабабҳои талошҳои маъмурияти муассиса ва таъмири ҷорӣ ҳамасола дар ҳолати садамавӣ қарор дорад.

Аз суҳбатҳо бо роҳбарият ва омӯзгорони муассисаи таълимӣ бармеояд, ки солҳои аввали ғайриҷараёнд дар муассиса ҳамаи шароитҳо муҳайё ва таҳсилоти фарогир ҷорӣ шуда буд. Мутаассифона, бинобар зиёд шудани сатҳи обҳои зеризаминӣ ва ноустувор гардидани хоки зери биноҳои таълимӣ дар охири солҳои навадуми асри бист 3 бинои таълимӣ аз ғайриҷараёнд боздошта шудааст.

Айни ҳол дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №52 580 нафар (аз ҷумла 303 нафар духтарон) таълиму тарбия мегиранд. Бинобар нарасидани ҷойҳои нишаст 220 нафар хонандагони синфҳои ибтидоӣ, яъне 40%

хонандагон дар Ширхоргоҳ-кӯдакистони №20, ки дар наздикии муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №52 ҷойгир аст, дар ду баъс таҳсил мекунанд.

Муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №1 дар ноҳияи Мурғоб низ куҳнаву фарсуда буда, бинои якумӣ он аз соли 1932 ва ду бинои боқимондаи он аз соли 1964 инҷониб аз таъмири асосӣ нагузаштаанд ва ба эҳтиёҷоти кӯдакони дорои маъҷубият ҷавобгӯ нестанд. Дар ин муассисаи таълимӣ 9 нафар кӯдакони маъҷуб таҳсил мекунанд, ки қобилияти бо ҳамсолони солими худ таҳсил карданро доранд. Аз ҷумла як кӯдак бо таҳсили хонагӣ фаро гирифта шудааст.

Ба кӯдакони маъҷуб аз фонди маъмурияти муассисаи таълимӣ ҳамасола ду маротиба маблағҳои муқарраршуда (20 сомонӣ) дода мешаванд ва онҳо аз пардохти маблағи китобҳои дарсӣ озод карда шудаанд.

Санҷиши вазъи риояи ҳуқуқи кӯдакон дар муассисаҳои будубоши доимӣ хеле муҳим арзёбӣ мегардад, зеро дар ин муассисаҳо гурӯҳҳои осебпазири кӯдакон ба таълиму тарбия фаро гирифта шудаанд. Аз иттилои Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон бармеояд, ки соли 2020 дар ҷумҳурӣ 63 (соли 2019 - 64) мактаб-интернат барои кӯдакони ҷтим, ниятӣ, бепарастор, дорои маъҷубият, кӯдакони падару модарашон ба бемориҳои сироятии барои кӯдакон хавфнок гирифташуда, барои кӯдакон аз деҳаҳои навбунёд ва дурдаст, ки муассисаҳои таълимӣ надоранд ва кӯдаконе, ки муҳити оилавии носолим доранд, фаъолият доштанд. Дар онҳо соли таҳсили 2020-2021 8146 (2526 духтар) нафар таълимгиранда, аз ҷумла 1653 (515 духтар) нафар кӯдакони маъҷуб, 176 (41 духтар) нафар ҷтими кулл, 1384 (331 духтар) нафар бепадар, 344 (70 духтар) нафар бемодар ба таълиму тарбия фаро гирифта шудаанд.

Соли 2020 фаъолияти 3 мактаб-интернат, аз ҷумла Мактаб-интернати махсуси кӯдакони биноияшон суғ ва зарии шаҳри Исфара мавриди санҷиш қарор дода шуд. Муассисаи таълимии мазкур барои 100 нафар

кӯдакон пешбинӣ шуда, зимни санҷиш дар он 80 нафар кӯдакон (аз ҷумла 17 нафар духтарон) бо таълиму тарбия фаро гирифта шуда буданд. Санҷиши Мактаб-интернат нишон дод, ки муассиса барои мустаҳкам кардани қувваи босираи кӯдакон ба таҷҳизоти махсуси соҳавӣ, аз ҷумла Амблеотренер ва Макулатестер эҳтиёҷ дорад.

Асфалтпӯш кардани саҳни ҳавлии муассисаи таълимии мазкур мувофиқи мақсад буда, ҳамчунин хобгоҳҳои муассиса бо рахтҳои хоб, катҳо ва ҷевонҳои нав эҳтиёҷ доранд.

Мактаб-интернати ёрирасони №1 шаҳри Кӯлоб соли 1960 ба истифода дода шуда, барои таълиму тарбияи 180 нафар кӯдакон пешбинӣ шудааст ва айни ҳол дар ин муассиса 155 нафар писарони ақлан носолим ба таълиму тарбия фаро гирифта шудаанд. Мактаб-интернат дар асоси барнома ва нақшаҳои таълимии махсус фаъолият намуда, дар он тавассути чорабиниҳои таълимӣ беҳдошти камбудии инкишофи ақлӣ, нутқ ва ҷисмонӣ ислоҳ карда мешаванд. Дар баробари ин бо истифода аз таълим, меҳнат, корҳои тарбиявӣ ва машғулиятҳои махсус хонандагон ба ҳаёти мустақилона ва фаъолияти муфиди ҷамъиятӣ омода карда мешаванд. Маъмурияти Мактаб-интернат ҷиҳати расидан ба ҳадафҳои зикршуда пайваста талош меварзад.

Ҳамзамон, дар ин раванд баъзе мушкилиҳо ба назар мерасанд. Аз ҷумла, бунёди бинои замонавӣ хобгоҳ, ки ба эҳтиёҷоти кӯдакони ақлан носолим ҷавобгӯ мебошад, мувофиқи мақсад аст. Бо дарназардошти он ки таълими меҳнат қисми асосии кори Мактаб-интернат мебошад, тибқи имкониятҳо бунёд намудани устохонаҳои нав бо таҷҳизоти муосир барои таъмири пойафзол, устогӣ, заргарӣ, рангуборчигӣ ва ғ. тақозои замон аст.

Санҷиши Мактаб-интернати наздимақтабии №5 дар ноҳияи Мурғоб нишон дод, ки он аз соли 1996 инҷониб фаъолият мекунад ва дар он 14 нафар (аз ҷумла 7 нафар духтарон) кӯдакони ҷӯпонҳо таълиму тарбия мегиранд. Санҷиш нишон медиҳад, ки дар муассисаи таълимӣ баъзе

мушкилиҳо ҷой доранд, аз қабилӣ набудани хатти об ва ҳучраи алоҳида бо таҷҳизоти ҷомашӯӣ, ҳаммом барои тарбиягирандагон, ҳучраҳои алоҳидаи муҷаххази дарстайёркунӣ ва истироҳат барои тарбиягирандагон. Инчунин мувофиқи мақсад аст, ки хобгоҳҳои духтарон ва писарон бо ҷевонҳо, катҳои хоб ва рахтҳои хоби нав таъмин карда шуда, ҷиҳати ба талаботи санитарияи гигиенӣ ҷавобгӯ намудани ошхона ва ҳоҷатхонаҳо ҷораҳо андешида шаванд.

Маҷмӯан дар мактаб-интернатҳои санҷидашуда робитаҳои оилавӣ хуб ба роҳ монда шуда, падару модарон ва хешу таборон метавонанд ҳар вақте, ки хоҳанд кӯдакони худро аёдат кунанд ва рӯзҳои шанбеу якшанбе онҳоро бо худ баранд.

Ҳамзамон, муайян карда шуд, ки дар муассисаҳои таълимии санҷидашуда аксарияти омӯзгорону мураббӣ аз курсҳои тақмили ихтисос оид ба таҳсилоти фарогир нагузаштаанд.

Аз маълумотҳои воридшуда бармеояд, ки инчунин дар муассисаҳои таҳсилоти ҳамагонии ҷумҳурӣ ҷиҳати ҳамгирии кӯдакони дорои маъюбият барои ворид шудан ба таҳсилоти фарогир теъдоди синфҳои захиравӣ (ҳудуди 70 адад) нокифоя мебошад.

Синфи захиравӣ дар муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №24 ш. Душанбе

Соли 2020 зимни сафарҳои кории Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ноҳияи Сангвор, шаҳрҳои Бӯстон ва Конибодони вилояти Суғд, шаҳрҳои Бохтар ва Кӯлоби вилояти Хатлон бо ҳайати комиссияҳои ҳуқуқи кӯдаки шаҳру ноҳияҳои зикршуда вохӯриҳои алоҳида гузаронида шуда, аз ҷумла оид ба ҳуқуқи кӯдакони дорои маъҷубият ба таҳсилоти фарогир, ғайриниҳодикунони муассисаҳои буди боши доимӣ ва дар муҳити оила тарбия гирифтани чунин кӯдакон тавсияҳои мушаххас пешниҳод карда шуданд.

Ҷиҳати беҳтар намудани вазъи ҳуқуқи кӯдакони маъҷуб ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- ба эҳтиёҷоти кӯдакони дорои маъҷубият мутобиқ намудани инфрасохтор ва заминаҳои моддӣ ва кадрӣ муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва мактаб-интернатҳо, махсусан дар маҳалҳо;

- рушди низоми фарогири таҳсилот ва қабул намудани
Стратегияи нави таҳсилоти фарогир;

- бо такмили ихтисос фаро гирифтани омӯзгорон вобаста ба
ҳуқуқҳои кӯдак, аз ҷумла кӯдакони маъюбиятдошта ба таҳсили
фарогир.

2.5. Кӯдакон дар низоми адолати судӣ

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба рушди низоми адолати судӣ нисбати ноболиғон, ташкил намудани низоми адолати судии барои кӯдак некхоҳона тавачҷӯи махсус зоҳир гардида, қабул ва амалисозии барномаҳо оид ба таъмини ҳуқуқҳои ноболиғон дар низоми адолати судӣ идома дорад.

Барномаи ислоҳоти низоми адолати судӣ нисбати ноболиғон барои солҳои 2017–2021 тадбирҳои дахлдорро дар ин самт пешбинӣ намудааст.

Новобаста ба чорабиниҳои дар самти пешгирии ҷинояткории ноболиғон амалишаванда, сатҳи он ташвишвар боқӣ мемонад, гарчанде назар ба соли 2019 камтар шудааст.

Тибқи маълумоти Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2020 аз ҷониби ноболиғон 754 ҷиноят содир шудааст, ки нисбат ба соли гузашта 119 ҳолат кам мебошад. Ин ҷиноятҳо аз ҷониби 740 ноболиғ (701-писар ва 39-духтар) содир шудаанд.

Аз шумораи умумии ноболиғоне, ки ҷиноят содир намудаанд, 222 нафарашон хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, 6 нафар хонандагони Мактаби махсуси ҷумҳуриявӣ ва 512 нафарашон ноболиғоне мебошанд, ки ба шуғл ва хониш фаро гирифта нашудаанд.

Шумораи ҷиноятҳои аз ҷониби ноболиғон содиршуда дар 5 соли охир

Сол	2016	2017	2018	2019	2020
Шумора	693	690	907	873	754

Нишондиҳандаҳои содиршавии ҷиноят аз ҷониби ноболиғон чунинанд:

Намудҳои ҷиноят	Соли 2020	Соли 2019
Одамкушӣ	5	3
Қасдан расонидани зарари вазнин ба саломатӣ	7	12
Таҷовуз ба номус	1	3
Ҳаракати зӯроварии дорои хусусияти шаҳвонӣ	4	8
Тайёр ва истифода бурдани моддаҳои нашъаовар	1	3
Дуздӣ	484	618
Қаллобӣ	25	12
Ғоратгарӣ	28	15
Роҳзанӣ	2	3
Авбошӣ	85	89
Дигар ҷиноятҳо	112	107

Новобаста аз кам шудани теъдоди умумии ҷиноятҳои ноболиғон зиёд шудани шумораи баъзе ҷиноятҳо, аз ҷумла одамкушӣ, ғоратгарӣ ва қаллобӣ аз ҷониби кӯдакон ташвишовар аст. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки ноболиғон асосан ба дуздӣ, авбошӣ ва ғоратгарӣ бештар даст мезананд.

Дар раванди огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболиғон муайян намудани кӯдакони беназорат ва бепарастормонда, ки ба гурӯҳи хатар дохил шуда, эҳтимолияти аз ҷониби ҷинояткорон ба содир намудани ҷиноят таҳрик шудани онҳо қой дорад, муҳим аст. Дар соли 2020 аз ҷониби мақомоти милитсия 16016 нафар чунин кӯдакон муайян карда шуда, барои ҷобачокунии онҳо чораҳои дахлдор андешида шуданд. Ҳолатҳои бо таҳрики калонсолон ва ё дар якҷоягӣ бо гурӯҳи ноболиғон даст ба ҷиноят задани кӯдакон низ боиси нигаронӣ аст. Масалан, соли 2020 92 ноболиғ

дар якҷоягӣ бо калонсолон ва 45 нафар дар гурӯҳи ноболиғон ҷиноят содир кардаанд.

Дар сиёсати пешгирикунӣ ҳуқуқвайронкунии ноболиғон ва омодагии самараноки воридшавии онҳо ба ҳаёти ҷамъиятӣ тавассути оила, ҷомеа, ҳамсолон, тайёрии касбӣ-техникӣ ва фаъолияти меҳнатӣ диққати махсус додан зарур аст.

Ҷиҳати коҳиш додан ва пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболиғон, тавонбахшии ноболиғони ҳуқуқвайронкунада соли 2020 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи низоми огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболиғон», “Барномаи миллии пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболиғон барои солҳои 2020-2025” ва “Барномаи тавонбахшӣ ва ҳамгирии иҷтимоии ноболиғони содирнамудаи ҳуқуқвайронкунӣ, ки дар ҷойҳои маҳдудӣ ва маҳрумӣ аз озодӣ адои ҷазо намудаанд барои солҳои 2020-2024” қабул гардиданд. Амалишавии самараноки барномаҳои мазкур ҳамоҳангии фаъолияти ҳамаи субъектҳои раванди пешгириро тақозо мекунад.

Шумораи ҷиноятҳои нисбати ноболиғон содиршуда ҳарчанд нисбати соли гузашта кам шуда бошад ҳам, ташвишовар аст. Соли 2020 нисбати кӯдакон 927 (соли 2019 - 929) ҷиноят содир шудааст.

Аз ин шумора ҷиноятҳои расонидани зарари миёна ба саломатӣ 26 адад (с.2019 – 18), қаллобӣ 33 адад (с.2019 - 17), ғоратгарӣ 32 адад (с.2019 - 29), авбошӣ 62 адад (с.2019 - 60) ва бастанӣ ақди никоҳ бо шахси ба синни никоҳӣ нарасида 17 адад (с.2019 - 7) нисбати соли гузашта бештар содир шудаанд. Вазъи мавҷуда андешидани ҷораҳои маҷмӯиро аз қабili қорҳои фаҳмондадиҳӣ дар байни аҳоли оид ба ҳуқуқҳои кӯдакон ва оқибати вайрон кардани онҳо, расонидани кӯмаки иҷтимоӣ ва психологӣ ба нафароне, ки ба содир намудани ҷиноят нисбати кӯдакон майлдоранд, пешгирии беназоратии кӯдакон, ташвиқи арзишҳои ахлоқӣ ва ғайраҳоро тақозо менамояд.

Кодекси мурофиавии ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба шохид ё ҷабрдидагони ҷиноят, ки ба синни шонздаҳ ё балоғат нарасидаанд як қатор кафолатҳоро муқаррар намудааст. Бо вучуди ин риояи принсипҳои роҳбарикунандаи адолати судӣ вобаста ба иштироки кӯдакон-ҷабрдидагон ва шохидони ҷиноят, таъмини ҳимоя, ёри раванӣ ва фарогирӣ ба хизматрасониҳои иҷтимоии ин кӯдакон масъалаи ҳалталаб мебошад. Вобаста ба ташкили таъмини ҳимояи кӯдакони шохид ё ҷабрдидаи ҷиноят ва зӯрварӣ маълумоти омӯрӣ вучуд надорад.

Ташкили механизми ҷамъоварии маълумот дар бораи кӯдакони ҳуқуқвайронкунанда, шохидон ва ҷабрдидагони ҷиноят барои банақшагирии фаъолият дар ин самт, таҳияи барномаҳо ва қабули қарорҳо метавонад мусоидат намояд.

Бо дарназардошти таъмин намудани манфиатҳои беҳтарини кӯдакон дар низоми адолати судӣ қонунгузориҳои амалкунанда пайваста тақмил меёбад. Соли 2020 қонунгузориҳои миллӣ бо кафолатҳои иловагӣ оид ба манъи дар якҷоягӣ бо калонсолон нигоҳ дошта шудани кӯдакон, ҷиҳати муайян намудани нишонаҳои зӯрварӣ нисбати кӯдак аз ҷониби кормандони тиббии мустақил гузаронидани таҳлили тиббӣ, манъи дар тавқиғоҳҳои ҷаримагӣ ҷойгир кардани кӯдакон тақмил дода шуд.

Стандартҳои низоми нехҳоёнаи адолати судӣ нисбати кӯдакон талаб менамоянд, ки ҳангоми дастгир кардан ва гузаронидани амалҳои тафтишотӣ бо иштироки кӯдакон бояд хусусиятҳои синусолии онҳо ба назар гирифта шаванд. Аммо қонунгузориҳои мурофиавӣ барои калонсолон ва кӯдакон дар мавриди пурсиш аз лаҳзаи воқеан дастгир шудан (24 соат) ва муҳлати боздошт (72 соат) меъёрҳои ягонро пешбинӣ кардааст, ки барои кӯдакон зиёд аст.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ ба ҳифзи ҳуқуқи кӯдакони бо қонун дар муҳолифатбуда, пешбурди муносибат

ва усулҳои инсондӯстона дар фаъолият бо ин гурӯҳи кӯдакон мусоидат мекунад.

Дар ин раванд соли 2020 Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз Мактаби махсуси ҷумҳуриявӣ ва Муассисаи тарбиявии ЯС 3/12 Сарраёсати иҷроии ҷазои ҷиноятии Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон боздид ба амал овард. Зимни боздидҳо аз шароити таълиму тарбияи кӯдакон ва шароити меҳнати кормандони муассиса, муносибати кормандони муассиса бо тарбиятгирандагон ва муносибати байни тарбиятгирандагон, таъминот бо маводи таълимӣ, ғизо, воситаҳои муҳофизати инфиродӣ ва безараргардонӣ шиносӣ сурат гирифт. Ҳамчунин Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак бо роҳбарият ва кормандони муассисаҳо ва дар алоҳидагӣ бо тарбиятгирандагон суҳбатҳо доир намуд. Чун боздидҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак ба давраи пандемияи COVID-19 рост омад, ба муассисаҳои мазкур маводи антисептикӣ ва безараргардонӣ дастрас карда шуд.

Ҳамчунин ҷиҳати муайян намудани шароити нигоҳдории ноболиғон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида аз ҷониби шуъбаи ҳифзи давлатии ҳуқуқҳои кӯдак якчанд санчишу мониторингҳо гузаронида шуданд.

Санчиши Қабулгоҳ-таҳвилгоҳи ноболиғони Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳри Душанбе нишон дод, ки дар баробари риояи ҳуқуқҳои кӯдакон, шароити хуби нигоҳдорӣ, ҳифзи саломатӣ, таъминот бо ғизо, ҳолати хуби санитарӣ баъзе мушкилиҳо низ ҷой доранд.

Сухбат бо кӯдакон дар Қабулгоҳ-таҳвилгоҳи ноболиғони Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳри Душанбе

Аз ҷумла, бинои Қабулгоҳ-таҳвилгоҳ солҳои 1930 сохта шуда, ба таъмири асосӣ ниёз дорад. Камераҳои мушоҳидавӣ танҳо дар даромадгоҳ ва атрофи бино насб карда шудаанд, ки басанда нестанд. Дар муассисаи мазкур кӯдакон ба муҳлати то 30 шабонарӯз нигоҳ дошта шуда, бинобар набудани майдонча имконияти бозӣ ва гаштугузор дар ҳавои кушодро надоранд.

Мониторинги Литсейи касбӣ-техникии махсуси шаҳри Душанбе низ баъзе камбудихоро муайян кард. Надоштани равоншинос, мутобикат накардани Оинномаи муассиса ба санадҳои меъёрии ҳуқуқии танзимкунандаи соҳа дар мавриди тартиби судии ба муассиса равон кардани ноболиғон, надоштани таҷҳизоти варзишӣ ва ғайраҳо аз ҷумлаи чунин камбудихо мебошанд.

*Сӯҳбат бо кормандони Литсейи касбӣ-техникӣ махсуси
шаҳри Душанбе дар бораи ҳуқуқҳои кӯдакон*

Зимни мониторинги Муассисаи ислоҳии занонаи ЯС 3/8 Сарраёсати иҷроии ҷазои ҷиноятии Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон вазъи риояи ҳуқуқи кӯдаконе, ки бо модаронашон дар якҷоягӣ қарор доранд, мавриди санҷиш қарор дода шуд.

Мушоҳидаҳо ва суҳбат бо занони маҳкумшуда нишон доданд, ки шароити нигоҳубин дар муассиса, таъминоти кӯдакон бо лавозимоти зарурӣ ва муносибати кормандон бо онҳо хуб мебошад. Ҷойи хоб, хучраҳои мулоқот, ошхона, чойхона ва хонаи модару кӯдакон ба талабот ҷавобгӯ буда, барои бозӣ ва инкишофи солиму ҳамаҷонибаи кӯдакон шароит муҳайё мебошад. Муайян карда шуд, ки дар муассисаи мазкур 3 кӯдак ҳамроҳи модаронашон, ки адои ҷазо менамоянд, қарор доштанд. Ин кӯдакон бо модаронашон дар хучраҳои алоҳида истиқомат мекунанд.

Ҳамчунин дар доираи амалигардонии Барномаи ислоҳоти низоми адолати судӣ нисбати кӯдакон дар якҷоягӣ бо Гурӯҳи кории назди Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади муайян намудани шароити буду боши тарбиятгирандагон дар Мактаби махсуси ҷумҳуриявӣ мониторинг гузаронида шуд. Дар чараёни мониторинг бо 19 нафар кӯдакон дар бораи шароити нигоҳдорӣ, чораҳои интизомӣ, ҳолатҳои зӯрварӣ ва ғайраҳо пурсиш гузаронида шуд.

Зимни санҷишу мониторингҳо бо тарбиятгирандагон ва кормандони муассисаҳои мазкур дар бораи ҳуқуқи уҳдадорӣҳои онҳо, эҳтироми қонун ва ҳуқуқҳои дигарон, даст назадан ба ҷинояткорӣ, зарурати таҳсил ва касбомӯзӣ, риояи тарзи ҳаёти солим суҳбатҳо доир гардиданд.

Соли 2020 ба унвони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба масъалаҳои низоми адолати судӣ 12 муроҷиатҳои ҳаттӣ ва шифоҳии шаҳрвандон ворид гардид. Масалан, шаҳрвандон Г.М. ва С.Қ. ҷиҳати огоҳӣ ёфтани аз вазъи саломатии фарзанди ноболиғашон ва барои пеш аз муҳлат аз адои ҷазо озод кардани ӯ муроҷиат пурсиданд. Вобаста ба муроҷиати мазкур корманди мақомот ба Муассисаи тарбиявии ЯС 3/12 Сарраёсати иҷроии ҷазои ҷиноятии Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ташриф овард. Маълум гардид, ки ноболиғ аз саломатиаш шикоят надорад. Аз натиҷа шаҳрвандон хабардор карда шуда, вобаста ба тартиби пеш аз муҳлат аз адои ҷазо озод кардан машварати ҳуқуқӣ дода шуд.

Ҷиҳати беҳтар намудани вазъи риояи ҳуқуқи кӯдакон дар низоми адолати судӣ тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

- *тақмили қонунгузорӣ дар самти адолати судӣ нисбати кӯдакон;*
- *тақвияти фаъолият ва ҳамоҳангии субъектони низоми огоҳонӣ ва пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболигон;*
- *тақвият додани корҳои иттилоотонӣ ҷиҳати пешгирӣ намудани ҷинояткорӣ дар байни ноболигон ва нисбати ноболигон;*

- мутобиқ намудани санадҳои дохилиидоравии муассисаҳои махсуси қўдакона бо қонунгузориҳои миллӣ;

- тақвият додани базаи моддӣ-техникии муассисаҳои махсуси қўдакона.

2.6. Ҳуқуқи кӯдак ба дахлнопазирӣ ва озод будан аз ҳама гуна шаклҳои зӯроварӣ

Ҳуқуқи кӯдак ба эҳтироми шаъну эътибори инсонӣ ва дахлнопазирии шахсӣ, озод будан аз тамоми шаклҳои зӯроварӣ ҳуқуқи бунёдии кӯдакон ба шумор рафта, андешидани тадбирҳои зарурии қонунгузорӣ, маъмурӣ, иҷтимоӣ ва маърифатиро тақозо менамояд.

Вобаста ба ин дар Ҷумҳурии Тоҷикистон санадҳои меъёрии ҳуқуқии дахлдор, аз ҷумла, Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи пешгирии зӯроварӣ дар оила», Барномаи давлатӣ оид ба пешгирии зӯроварӣ дар оила дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2014-2023» ва дигарҳо қабул ва амалӣ шуда истодаанд.

Дар тавсияҳои Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи кӯдак аз натиҷаи баррасии маърӯзаи даврии 3-5-и Тоҷикистон оид ба иҷрои Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои кӯдак омадааст, ки кӯдакон аз зӯроварӣ, ҷазо, муносибати бад ва таҳқиркунандаи шаъну эътибор бояд озод бошанд.

Ҷиҳати иҷрои тавсияҳои мазкур дар Нақшаи миллии амалҳо андешидани тадбирҳои мушаххас пешбинӣ гардидааст. Дар самти муайян намудани сабабу омилҳои зӯроварӣ дар ҷомеа нисбати кӯдакон, баланд бардоштани иқтисоди кормандони давлатӣ оид ба пешгирии зӯроварӣ нисбати кӯдакон ва дастгирии кӯдакони ҷабрдида, таъмини дастрасии онҳо ба хадомоти муносиби барқароршавӣ ва машваратдиҳӣ, ба роҳ мондани ҳамоҳангсозии фаъолияти марказҳои дастгирӣ ва офиятбахшии кӯдакон-ҷабрдидагон қорҳои муайян амалӣ гардонида мешаванд.

Муроҷиатҳои шаҳрвандон, маълумотҳо аз воситаҳои ахбори омма ва дигар сарчашмаҳо вобаста ба ҳолатҳои мазкур дар назорати доимии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор доранд. Таҳлили онҳо нишон медиҳад, ки дар ҷомеа ҳанӯз ҳолатҳои муносибати

бад ва ғайриинсонӣ нисбати кӯдакон ҷой доранд. Дар самти мазкур соли 2020 ба унвони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 14 адад муроҷиатҳо ворид гардиданд.

Аз ҷумла, вобаста ба ҳолати аз ҷониби падар - сокини шаҳри Хучанд Ф.И. латуқӯб шудани ду фарзандаш ба Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба тафтиши ҳамаҷонибаи қазияи мазкур ва ба ҷавобгарӣ кашидани гунаҳгор дархост ирсол карда шуд. Аз натиҷаи тафтишот ҳолатҳои зӯроварӣ нисбати кӯдакон тасдиқи худро ёфта, шаҳрванд Ф.И. бо ҳукми суди шаҳри Хучанд дар асоси моддаи 174 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба муҳлати ду сол аз озодӣ маҳрум гардид.

Сокини шаҳри Турсунзода Ш.Қ. дар бораи пайваста аз ҷониби шавҳараш Б.Б. лату кӯб шудани ӯ ва фарзандони ноболиғаш шикоят намуда, ҷиҳати ҳифзи ҳуқуқҳои фарзандонаш мусоидат пурсидааст. Муроҷиати мазкур барои чораандешӣ ба Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ирсол карда шуд. Тибқи мактуби ҷавобӣ қарори мазкур бинобар ғайриқонунӣ буданаш бекор гардида, мавод барои тафтишоти иловагӣ ба шуъбаи Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ш. Турсунзода ирсол карда шуд.

Дар соли 2020 низ ҳолатҳои содиршавии ҷиноятҳо ба муқобили озодии ҷинсӣ ва дахлнопазирии ҷинсии ноболиғон, хусусан нисбати хурдсолон ташвишовар боқӣ мемонад. Тибқи маълумоти Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон 10 ҳолати таҷовуз ба номус (с.2019 - 19), 44 ҳолати ҳаракати бадахлоқона (с.2019 -63), 47 ҳолати ҳаракати зӯроварии дорои хусусияти шаҳвонӣ (с.2019 - 50), 79 ҳолати алоқаи ҷинсӣ бо шахсе, ки ба синни 16 нарасидааст (с.2019 - 87) ба қайд гирифта шудааст.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки ин гуна ҷиноятҳо нисбати кӯдакон аз ҷониби хешовандон, ҳамсоягон, омӯзгорон ва ҳатто волидайн, яъне он нафароне, ки кӯдакон ба онҳо боварӣ доранд ё дар тобеияти ҷисмонӣ ва

психологии онҳо ҳастанд, содир мешаванд. Ҳолатҳои ба номуси духтари 16-солааш дастдарозӣ кардани шахрванд А.А., нисбати хонандаи муассисаи таҳсилоти умумӣ анҷом додани ҳаракати зӯроварии дорои хусусияти шахвонидошта аз ҷониби омӯзгор И.В., нисбати кӯдаки чорсола содир шудани ҳаракатҳои ғайриқонунӣ ва ғайриахлоқӣ аз ҷониби аммааш Ҳ.О. ва таҷовуз ба номуси кӯдаки сесола аз ҷониби шахрванд З.Ю. мисоли гуфтаҳои болоанд.

Ҳолатҳои зикргардида аз ҷониби мақомоти ҳифзи ҳуқуқ мавриди тафтиши ҳамаҷониба қарор дода шуда, бо ҳукмҳои суд гунаҳгори ин ҷиноятҳо ба муҳлатҳои тӯлонӣ аз озоди маҳрум карда шудаанд. Аз ҷумла, омӯзгор И.В. бо ҳукми суди ноҳияи Сино барои содир намудани ҷинояти бо моддаи 139 қисми 4 пешбинишуда ба муҳлати 17 сол, шахрванд Ҳ.О. бо моддаи 110 қисми 2 банди “в” Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба муҳлати 11 солу 6 моҳ, шахрванд З.Ю. бо моддаҳои 138 қисми 3 банди “а”, 139 қисми 4 банди “а” ва 127 Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон гунаҳгор доништа шуда, якумра аз озодӣ маҳрум карда шуданд.

Гарчанде ҳар як ҳодисаи хушунат нисбати кӯдакон аз ҷониби мақомоти ҳифзи ҳуқуқ мавриди тафтиш ва таҳқиқи ҳамаҷониба қарор дода шуда, гунаҳгори ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд, зарари ба кӯдакон дар натиҷаи ҷиноятҳои хусусияти шахвонидошта расонидашуда ба инкишофи ҷисмонӣ, равонӣ, ахлоқии кӯдакон ва маънавиёти ҷомеа таъсири манфӣ мерасонад.

Муҳим аст, ки барои пешгирии расонидани зарари иловагӣ ба кӯдак зимни тафтишот ва баррасии судии ин парвандаҳо стандартҳои муносибат бо кӯдакон-ҷабрдидагони чунин ҷиноятҳо риоя карда шавад.

Кӯдакон-ҷабрдидагони ҷиноятҳои зӯроварӣ на ҳама вақт ба кӯмаки касбии психологӣ таъмин мегарданд. Аз ин рӯ масъалаҳои таъмини муассисаҳои кӯдакона бо психологҳои касбӣ, кор бо оилаҳои носолим ҷиҳати муайян намудани эҳтимолияти ба зӯроварӣ гирифта шудани

кӯдакон, мавриди назорати доимӣ қарор додани шахсони дар содир намудани ҷинойтҳо ба муқобили озодӣ ва дахлнопазирии ҷинсии кӯдакон гунаҳгор донишашуда, пешбурд ва ҷоннок намудани қорҳои тарғиботиву ташвиқотӣ дар байни аҳоли, бахусус падару модарон бояд дар авлабияти ғайолияти мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ҷомеа қарор гиранд.

Барои барқароршавии ҷисмонӣ, равоӣ ва ҳамгироии иҷтимоии кӯдакони ҷабрдидаи зӯрварӣ марказҳо барои барқарорсозии ҷисмонӣ, равоӣ ва ҳамгироии иҷтимоии ҷабрдидагон мусоидат менамоянд.

Мувофиқи маълумоти Кумитаи қор бо қанон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давоми соли 2020 барои ҷабрдидагони зӯрварӣ дар шаҳрҳои Исфара, Истаравшан, Панҷакент, Ҳисор, ноҳияҳои Б.Ғафуров, Айни, Рӯдакӣ, А.Ҷомӣ, Восеъ ва Ёвон 10 ҳуҷра ташкил ва ба ғайолият шурӯъ намуданд. Айни ҳол маҷмӯан дар ҷумҳурӣ 22 адад ҷунин ҳуҷраҳо амал мекунанд.

Ҷиҳати пайваста тақмил додани донишҳои касбии қормандони соҳа тадбирҳои муайян андешида мешаванд. Дар ин робита, аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар якҷоягӣ бо Фонди ҷамъиятии “Ташаббуси ҳуқуқӣ” санаҳои 8-9 декабри соли 2020 бо ҷалби қормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва комиссияҳои ҳуқуқи кӯдаки ноҳияҳои шаҳри Душанбе дар мавзӯи “Ҳифзи ҳуқуқи кӯдакон-ҷабрдидагон ва шохидони ҷинойт” тренинги омӯзишӣ гузаронида шуд.

Ҷиҳати беҳтар намудани вазъи риояи ҳуқуқи кӯдак ба дахлнопазирӣ ва озод будан аз ҳама гуна шаклҳои зӯрварӣ тавсияҳои зерин пешниҳод қарда мешаванд:

- тақмили қонунгузорӣ вобаства ба қурзӯр намудани ҷавобгарӣ барои ҷинойтҳои муқобили озодӣ ва дахлнопазирии ҷинсии кӯдакон ва

таъмини кафолати ёрии ҳуқуқи ройгон ба кӯдакон-ҷабрдидагон ва шохидони ин категорияи ҷинойт;

- пешбурди омили шахсони барои ҷинойтҳо ба муқобили озодӣ ва дахлнопазирии ҷинсии ноболигон маҳкумшуда бо мақсади пешгирии ҷунин ҷинойтҳо;

- таҳлили миқёси зӯроварӣ нисбати кӯдакон ва сабабу омилҳои ба он мусоидкунанда;

- гузаронидани чорабиниҳои иттилоотӣ дар байни аҳоли, аз ҷумла кӯдакон оид ба ҳуқуқҳои онҳо ва механизмҳои ҳифзи ҳуқуқи кӯдакон;

- ташкили марказҳо барои дастгирии ҷабрдидагони зӯроварӣ барои ноболигон.

ХОТИМА

Маърӯзаи пешниҳодшуда ҷаҳорум Маърӯзаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, он аз ду боб иборат аст. Дар боби аввал оид ба фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2020 маълумоти муфассал ҷой дода шудааст.

Соли 2020 аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 238 адад муроҷиати шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ мавриди баррасӣ қарор дода шуда, дар доираи салоҳиятҳои муқаррарнамудаи қонун дар ҳалли масъалаҳои баёншуда мусоидат карда шудааст.

Аз 238 муроҷиатҳои воридшуда 54 адад муроҷиатҳои шифоҳӣ зимни сафарҳои қорӣ ба минтақаҳои ҷумҳурӣ ва 46 муроҷиатҳои шифоҳӣ дар рӯзҳои қабули Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ шудаанд.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки соли 2020 дар самтҳои ҳуқуқ ба дахлнопазирии шахсӣ, озод будан аз шиканҷа ва тамоми шаклҳои зуроварӣ ва ҳуқуқ ба муошират ва робитаҳои ҳешутаборӣ тамоюли зиёдшавӣ доранд.

Фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти такмили қонунгузорӣ оид ба ҳуқуқу озодиҳои кӯдак дар соли 2020 идома дода шуд. Дар ин давра ба 12 лоиҳаи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва як қатор ҳуҷҷатҳои стратегӣ хулоса пешниҳод карда шуда, иштироки кормандони шӯбаи ҳифзи давлатии ҳуқуқҳои кӯдак дар 3 гурӯҳҳои қорӣ оид ба таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ таъмин шудааст.

Соли 2020 ҷиҳати муайян намудани вазъи риояи ҳуқуқи кӯдакон дар муассисаҳои кӯдакона дар 26 (соли 2019 - 46) муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, мактаб-интернатҳо ва муассисаҳои тарбиявӣ боздид, санҷиш ва мониторингҳо гузаронида шудааст. Камшавии теъдоди санҷишу

мониторингҳо ба маҳдудиятҳои ҷоришуда ҷиҳати пешгирии паҳншавии бемории сироятии КОВИД-19 вобаста мебошад.

Дар давраи сипаришуда аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати баланд бардоштани маърифати шаҳрвандон, аз ҷумла кӯдакон ва падару модарони онҳо оид ба ҳуқуқи озодиҳои кӯдак аз роҳи усулҳои гуногуни иттилоотӣ, аз қабili вохӯриву мулоқотҳо дар маҳалҳо, семинару тренингҳои омӯзишӣ, фаъолияти мунтазами сомонӣ Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, баромадҳо дар радиову телевизионҳои ҷумҳуриявӣ ва воситаҳои ахбори оммаи ҷопиву электронӣ ва дигарҳо истифода шудааст.

Бо мақсади иттилоотии бештари аҳоли оид ба ҷанбаҳои гуногуни ҳуқуқи озодиҳои кӯдак 300 нусха Маърузаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2019 ва 2000 нусха брошюраи “Ҳуқуқҳои ҳудро муҳофизат намоем” нашр ва паҳн карда шуда, шакли электронии маводи иттилоотӣ дар сомонӣ www.vhk.tj ҷой дода шудааст.

Соли 2020 ҳамкориҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақомоти давлатӣ, созмонҳои байналмилалӣ ва ташкилотҳои ғайридавлатӣ тақвият ёфтаанд. Аз ҷумла, ҳамкориҳо бо Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таъмини иҷрои уҳдадорӣҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон, Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак, вазоратҳои маориф ва илм, адлия, тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, комиссияҳои маҳаллӣ оид ба ҳуқуқи кӯдак дар самти иҷрои нақшаҳои миллии дахлдор вобаста ба уҳдадорӣҳои байналмилалӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи шартномаҳои байналмилалӣ, Нақшаи кори Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак, баргузориҳои санҷишӣ

мониторингҳо, иштирок дар гурӯҳҳои корӣ ва семинару машваратҳо самаранок арзёбӣ мегардад.

Аз таҳлили натиҷаҳои амалисозии Стратегияи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2020 бармеояд, ки Стратегияи мазкур барои таҳким бахшидан ба ҳамкориҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо вазорату идораҳои дахлдор, аз ҷумла, вазоратҳои маориф ва илм, тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, адлия, корҳои дохилӣ, меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ замина гузоштааст.

Дар се соли амалисозии Стратегия аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба 21 шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ сафарҳои корӣ анҷом дода шудаанд. Зимни чунин сафарҳо дар маҳалҳо вохӯриҳои мутақобилан судманд доир шуда, 133 шаҳрвандон қабул ва дар ҳалли мушкилоти вобаста бо ҳуқуқу озодиҳои кӯдакон мусоидат карда шудааст.

Ҳамчунин дар ин давра аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ҷалби ҷомеаи шаҳрвандӣ дар 36 муассисаҳои таълимӣ, аз ҷумла 6 муассисаи томактабӣ, 19 муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ ва 11 мактаб-интернат санҷишу мониторингҳо гузаронида шуда, дар арафаи ҷашнҳои милливу байналмилалӣ ба муассисаҳои кӯдакона 12 боздидҳо анҷом дода шудаанд.

Ҷиҳати тақмил додани қонунгузориҳои милли ва мутобиқати он ба стандартҳои байналмилалӣ дар доираи амалисозии Стратегия таҳлили қонунгузориҳои милли оид ба ҳуқуқи кӯдакони дорои маъҷубият ба таҳсилоти босифат дар муҳити фарогир, аз ҷумла лоиҳаи Кодекси маориф анҷом дода шуда, аз натиҷаҳои таҳлил ба Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияҳои мушаххас пешниҳод карда шуданд.

Дар се соли амалисозии Стратегия бо мақсади баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии шаҳрвандон ва аз ҷумла кӯдакон дар радиову телевизионҳои ҷумҳурӣ ва воситаҳои ахбори оммаи ҷопиву электронӣ 239 баромад анҷом дода шуда, маърузаҳои солонаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо теъдоди 900 нусха ва брошюраи «Ҳуқуқи ҳудро муҳофизат намо» бо теъдоди 3500 нусха нашр ва паҳн карда шуданд.

Дар боби дуюми Маъруза бо истифода аз натиҷаҳои фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2020, гузоришҳои расмӣ вазорату идораҳо, маълумоти сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва иттилооти воситаҳои ахбори омма самтҳои алоҳидаи ҳуқуқу озодиҳои кӯдак, аз ҷумла ҳуқуқ ба таҳсил, ҳуқуқи кӯдакони дорои маъюбият ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир, ҳуқуқҳои кӯдакони дорои маъюбият, ҳуқуқи кӯдак ба ҳаёт ва ҳифзи саломатӣ, кӯдакон дар низомии адолати судӣ ва ҳуқуқи кӯдак ба дахлнопазирӣ ва озод будан аз ҳама гуна шаклҳои зӯрварӣ мавриди таҳлили ҳамаҷониба қарор дода шудаанд.

Вобаста ба самтҳои мавриди таҳлил қарор додашуда 27 адад тавсияҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод шудаанд, ки иҷрои онҳо дар беҳдошти вазъи ғарбии ҳуқуқҳои кӯдакон дар ҷумҳурӣ мусоидат менамояд.

Ниҳоди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар марҳилаи ташаккули бӣ қарор дошта, фаъолияти он бо дастгирии ҳамаҷонибаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҳамкорони рушд сол аз сол тақвият меёбад.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон итминон дорад, ки Маърузаи мазкур ва тавсияҳои он дар мақомоти дахлдори давлатӣ ва сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ мавриди баррасӣ қарор дода

шуда, онҳо чиҳати пешбурди минбаъдаи ҳукуку озодиҳои кӯдакон дар
ҷумҳурии саҳмгузори менамоянд.